

כה"י

שיחות
רבינו
ראש הישיבה
שליט"א

פרשת יתרו תשפ"א

סעודה שלישית | ליל ש"ק בשלום זכר

פרשת משפטים שקלים תש"פ

ליל ש"ק | סעודה שלישית

ב' אדר תש"פ

יומא דהילולא דרבינו חבית ישראל זי"ע
בכנס וסעודת הילולא | לחיים אחרי שחרית

- טיוטה -

אדר תשפ"א

♦ גחלי אש ♦

לשמיעת שיעורים ושיחות

0772-277-277

בארה"ב: 716-229-4771

באירופה: 44-330-390-0476

לתרומות ולהנצחות
ניתן לפנות למכון

כל הזכויות שמורות

מכון 'עברא דדשא'

להוצאת ד"ת מרכינו ראש הישיבה שליט"א

בן מרן רבינו הפני מנחם מגור זי"ע

טל': 03-739-5330 | פקס: 077-4703647

מייל: droshosry@droshosry.com

ניתן לפנות לקבלת הגליונות מדי שבוע

פרשת יתרו תשפ"א סעודה שלישית

מאמר א

הגמרא בשביל הגויים]. והחתם סופר כתב (דרשות ח"ג לשבועות תקפ"ח) שמה שנאמר בגמרא הם דברי אומות העולם הנידחין בקש יבש, אבל האמת אינו כן, כי אדרבה, ב' הדברות הראשונות שמפי הגבורה שמענו הם העיקר, וכל שאר הדברות מוסבות על ראש הדברות. והמהר"ל (דרוש לשבת הגדול) מבאר דרך האומות אשר אינם דורשים הכתוב רק הפשט, ידעו אמתת הדברים מסוף דברך כאשר שמעו כבוד את אביך ואת אמך, אבל לחכמים ונבונים אין צריך ללמוד מן סוף הדברים, רק נראה מראש הדברים עצמם, ואכן לא כתיב 'סוף דברך', רק 'ראש דברך' אמת. ולא רק בידיעה בעלמא, אלא אנכי ולא יהיה לך זהו עובדא ומציאות, וכדברי החידושי הרי"מ זי"ע (ס' הזכות אר"ח סי' א, ולקוטי הרי"מ בפרשתן ד"ה אנכי) שאנכי ה' אלקיך לא נאמר בתורת ציווי, אלא במה שיחד עמנו בדיבור אנכי ה' אלקיך, נקבע בלב כל ישראל כי ה' הוא אלקים, ונתהווה מציאות שמלכותו ואלקותו ית"ש דבוק ומחובר בנפש ישראל.

והרה"ק מראפשיץ זי"ע בזרע קודש (בלקוטים) מבאר הפסוק 'כי שמעו אמרי פיך', שהגויים לא הבינו כמו

איתא בגמרא (קדושין לא.) 'דרש עולא רבה אפיתחא דבי נשיאה, מאי דכתיב (תהלים קלח, ד) 'יודוך ה' כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך', מאמר פיך לא נאמר אלא אמרי פיך, בשעה שאמר הקב"ה אנכי ולא יהיה לך אמרו אומות העולם לכבוד עצמו הוא דורש, כיון שאמר כבוד את אביך ואת אמך חזרו והודו למאמרות הראשונות (ועי' במ"ד ח, ד), רבא אמר מהכא 'ראש דברך אמת' (תהלים קיט, קס), ראש דברך ולא סוף דברך אלא מסוף דברך ניכר שראש דברך אמת', ובהמשך איתא שם בגמרא העובדא דדמא בן נתניה. יש גמרות שאם לומדים אותם בלא התבוננות כראוי, אזי טועים בהבנת הדברים, ועי"ז המבט מתעקם.

דהנה יש להתבונן לאיזה צורך משמיעים לנו חז"ל את כל הנ"ל, הלא בוודאי אין המכוון להביא שטאלצקייט בלבנות בני ישראל, שיש הסכמה מאומות העולם לתורה שקבלנו בסיני, שהרי אין אנו צריכים להסכמתם כלל, ואין אנו שואלים את דעתם על עשרת הדברות ששמענו מפי הגבורה [אמנם יש תורה וכדברי חז"ל נובלות חכמה, ודברים שכליים שגם גויים יכולים להבין במדת מה, אבל מעיקרא לא נכתבה

יוד, וב'יותר' אותיות יתרו, כי לאחר שנתגייר הוסיפו לו אות וי"ו, וזה מרמזו כאן שדייקא לאחר שנתגייר בא לידי הכרה יותר נעלית בהבורא ית"ש, הרגשה והבנה של איש ישראל, שאינו צריך את ה'סוף דברך' שיוכיח על ה'ראש דברך'.

ובין שבני ישראל הרגשה אחרת להם בהשגתם בתורה, ולא עשה כן לכל גוי ומשפטים כל ידעום, א"כ לאיזה צורך מובא בגמרא דבריהם. אף שכפשוטו משום דמיירי בעניני כיבוד אב ואם, מ"מ בוודאי יש מכוון פנימי.

וי"ל דהנה בגמרא קדושין שם בהמשך מובא שדמא בן נתניה כיבד את אביו אף שהפסיד ששים ריבוא או שמונים ריבוא, ומסיים 'לשנה האחרת נתן הקב"ה שכרו שנולדה לו פרה אדומה בעדרו, נכנסו חכמי ישראל אצלו, אמר להם יודע אני בכס שאם אני מבקש מכם כל ממון שבעולם אתם נותנין לי, אלא אין אני מבקש מכם אלא אותו ממון שהפסדתי בשביל כבוד אבא', ובספרים מובא שאין כוונת הגמרא רק לספר על הכיבוד אב של דמא בן נתניה, אלא גם להראות המבט של גוי על קיום מצוות, שאף שקיים מצוה שכלית של כיבוד אב, והיה מוכן להפסיד עבורה ממון רב, אעפ"כ בהזדמנות הראשונה שהיתה לו חיפש להחזיר לעצמו את הכסף שהפסיד עבורה, כלומר שניהל חשבון עם הקב"ה כביכול, כמה כסף 'הפסיד' עבור קיום המצוה, זה גויישע קוק. אבל איש ישראל מקיים מצוות מתוך ביטול מוחלט לה', בין המצוות שכליות -

שהבינו בני ישראל, שנכנס בלבם, רק שמעו האמירה בלבד - זיי האבען נאר געהערט און נישט דערהערט, ולא נכנסו הדברים אל לבם נועי"ש בחתם סופר שכתב 'לא שמעו ולא הבינו אלא 'אמרי פיך', ולא תוכן הכוונה]. והדבר מפורש בחז"ל, שאמרו בספרי (ברכה פסקא ב) ששמעו ולא קבלו. ובילקוט (בפרשתן רמז שב) 'אתם ראיתם' (כ, יט) למה נאמר, לפי שהוא אומר 'יודוך ה' כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך', יכול כשם ששמעו כך ראו, ת"ל 'אתם ראיתם' ולא אומות העולם.

ויש להעמיק במה שרק בני ישראל ראו, כי 'רואים את הקולות' אין המכוון לראיה חיצונית של הדיבור בלבד, אלא 'רואה' מלשון רואה אני את דברי אדמון, ובני ישראל החשיבו מה ששמעו, זיי האבען געפיהלט און פארשטאנען - הבינו והרגישו את הדברות ששמעו בסני, ש'אנכי ולא יהיה לך' זוהי האמת, זו היא הבנה והרגשה השייכת רק לבני ישראל, 'אתם ראיתם' ולא אומות העולם.

וזה מה דכתיב שיתרו אמר 'עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים' (יח, יא), וברש"י מחז"ל 'מכירו הייתי לשעבר, ועכשיו ביותר', ויש להבין מה הכיר עכשיו 'ביותר', והאם המכוון ששמע נס ומופת יותר גדול שהביאו להכרה שגדול ה', הרי במופתים ששמע מקודם לכן - קריעת ים סוף, כבר נכלל שהכל ביד ה' - והכיר גדלות הבורא (ועי' אוה"ח הק' יח, ח). אלא הכוונה הוא 'ועכשיו' לאחר שנתגייירתי, האב איך א געפיהל און א הרגשה פון א

משמיעה לנו כל זה, רק כדי להורות על מעלת בני ישראל.

אך בשפת אמת (תר"מ ד"ה במדרש כבוד ותרמ"א ד"ה הקדמת) מבאר שהקדמת פרשת יתרו לקבלת התורה, הוא כעין שאמרו חז"ל (תרבא"ר פרק א) דרך ארץ קדמה לתורה, כי בני ישראל בעצם היו מוכנים לקבלת התורה בלי הקדמת דרך ארץ, דהיינו שידעין את הבורא ית"ש בכח התורה ומצוות, ואין צריכים להקדמת התבוננות במעשי ה', אבל כל זה הוא לולא החטא העגל, אבל אחר העגל ירדנו ממדרגה זו, מ'איז שוין געווארען איינגעפלעקט און איינגערעכט - שנתלכלכנו בחטא, ונתקן אח"כ באופן של דרך ארץ קדמה לתורה, דהיינו להשתמש בדרך של שכליות וחכמה - כעין שכל הגויים, להתבונן במעשי ה', בחסדי ה', ועי"ז להבין גדלות ואמיתות הבורא ית"ש, כמו שאמר יתרו עתה ידעתי כי גדול וגו', ואח"כ כבר יכולים לקבל את התורה, ולהגיע להרגשה של 'אנכי ה' אלקיך' לא כציווי, אלא כעובדה ומציאות, וכדברי החידושי הרי"מ זי"ע הנ"ל. ולכן הביאה הגמרא הענין שהגויים באו ע"י חכמתם מסוף דברין להודות לראש דברין, כי אחר החטא גם אנו בני ישראל צריכים להשתמש בכעין חכמה זו - על ידי התבוננות בגדלות ה' לבוא לקבלת התורה.

ואעפ"כ צריך לזכור, שבעצם יש גם הנקודה שטמונה בלב כל יהודי - כח האמונה באנכי ה' אלקיך שקיים בכל איש ישראל, דהנה כתיב

ככיבוד אב, ובין החוקים - כפרה אדומה, יהודי מקיים את כל דבר ה' בלי חשבונות של ריוח והפסד.

ובזה יל"פ לשון רש"י בראש פרשת חוקת 'זאת חקת התורה - לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חוקה, גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה', ויש להבין האם התקיים פעם ויכוח עניני ושכלי עם אומות העולם, שהם הסכימו על המצוות שכליות, וכי האומות הניחו לבני ישראל בכל שנות הגלות לקיים המצוות שאינם חוקה, ועוד, השטן הוא בלב כל אדם, ואומות העולם הם לכל אחד ואחד בגלותו במקומות מושבותיהם, והיכן נפגשו להונות את ישראל שהשווה ביחד. אלא 'אומות העולם' המכוון לשטיקעל גויישיע הארץ שנמצא בכל אחד ואחד מבני ישראל - דער אינערליכע גוי, ואותו חלק גוי שבלב ביחד עם השטן, מונין את האדם לומר מה טעם במצוה זו. אבל התשובה לכך הוא 'זאת חוקת התורה', אין אנו מקיימים מצוות התורה מחמת הבנת השכל, אלא כל עצמיותנו והווייתנו בעולם הוא כדי לקיים מצוות ה' ולהיות שייכים אליו ית"ש, בלא שום חשבונות של ריוח והפסד, וכמו כן מקיימים גם את החוקים שאינם שכליים, מתוך הרגשה וידיעה פנימית שאנו מצוויים ועומדים, כי קבלת התורה אינה שמיעה חיצונית, אלא קבלת התורה איז איינגעקריצט און איינגעווארצלט ביי מיר, א חלק פון מיר. אבל יש להתבונן ולהבין האם הגמרא

מבוררת בכלי המעשה והמחשבות, וכשאין הדברים עושין בו רושם אינו עדות אמת, כי אין העדות בפה בלבד, רק צריך להיות 'אתם עדי' בעצם הנפשות, וכמבואר בשפת אמת (ע') בא תר"מ תרנ"ז תרס"ג תרס"ד, נשא תרנ"א, שלח תרמ"ט, ועוד).

אמנם הגדת העדות של 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד' - 'אנכי ה' אלקיך' הוא לעולם עדות אמת, כי אין זה שקר, אבל מבואר בשפת אמת (בא תרנ"א) שעדות בפה בלבד אינו אמת לאמיתו. וזהו כמו שאמרו חז"ל (שבת י.) לגבי דין - 'דיין שדן דין אמת לאמיתו', וכמו כן הגדת עדות של כל איש ישראל אף שאכן אמת הוא, אבל אם האמת הוא בביטוי שפתים בלבד הרי אין זה עדות אמת לאמיתו, כי הוא סותר את העדות במעשיו ובמחשבותיו.

וניצרך לכל אחד לדעת, שעם כל ההסתרות והמניעות, וגם כאשר הנקודה הפנימית מכוסה ומוסתרת בבלאטע של עולם הזה וגשמיות, אעפ"כ בעומק ובפנימיות נפש ישראל טמון וחרות א אינערליכע הרגשה פון מאמר ה' במעמד הר סיני - אנכי ה' אלקיך, אלא שהבלי עולם הזה מסתירים [וכלשון החידושי הרי"מ זי"ע (ס' הזכות שם) 'ועדיין קבועה ומאירה האמונה בלב כל ישראל, רק הנטיה והבלי עולם ועניני החומר המחשיכים ומסתירים], ואם לפעמים האדם אינו במדרגה שיכול ע"י התבוננות לבוא לידיעת גדלות הבורא ית"ש כמצאות ועובדא, בידו לבוא לכך בלי חכמה ובלי חשבון, אלא 'זאת חקת התורה' - על ידי ידיעה הפשוטה של אנכי ה' אלקיך ולא

(ישעיה מג, י) 'אתם עדי נאום ה' ואני קל', ומבואר בשפת אמת (בפרשתן תרנ"ב, בא תרנ"א ותרנ"ז, שבת תשובה תרס"א ועוד) שזו העדות אינה באמירה בפה ובביטוי שפתים בלבד, הגם שקריאת שמע הוא הגדות עדות על מלכות שמים בבריאה כמ"ש חז"ל (ע') המצויין בעבד"ד חנוכה עמ' ז), אבל לא לזה בלבד כוונת הפסוק. אלא כל איש ישראל בעצם מהותו הוא עד על הבורא ית', דער עצם עקזעסטירען פון א יוד איז א עדות אויף מלכות שמים, און מיט זיין עצם זיין איז ער מעיד אז עס איז דא א רבונו של עולם, וכמאמר הכתוב (ישעיה מג, כא) 'עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו', עצם היצירה של עם ישראל הוא סיפור על מלכות שמים, ההווה של נשמת ישראל בהאי עלמא הוא הגדת עדות על אנכי ה' אלקיך.

אך יש להשגיח שהעדות תהיה ברורה בלי התערבות עניני עוה"ז המבלבלים לאדם, דאיתא בגמרא (ברכות יד:) 'כל הקורא קריאת שמע בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו', ורש"י מפרש דקאי כלפי מעלה ונקיט לשון מעליא, אבל רבינו יונה מפרש שמעיד עדות שקר בעצמו, דכיון שהוא קורא 'וקשרתם לאות על ידכה והיו לטוטפות בין עיניך' ואינו מניחן נמצא שמעיד עדות שקר בעצמו, שמה שאומר אינו אמת, שסותר את עצמו מניה וביה. וגם אם מניח תפילין בשעת קריאת שמע, באם אינו משעבד את תאוות ומחשבות לבו וכן כל המעשים לעבודתו ית"ש, חשיב כמעיד עדות שקר בעצמו, כי העדות אינה

קלארעהר ווארעהר און אמת'ער נוכלשון
החידושי הרי"מ זי"ע (ס' הזכות שם) זוה עבודת כל
האדם, מה שמבטל יותר מקרבו הנטיה אחר החומר,
נגד רצון השי"ת, כמו כן מאיר האמונה בלבו יותר,
ודבר ה' בדיבור אנכי מתגלה יותר[.]

יעזור ה' שנזכה להיות 'אתם עדי', עדים
אמיתיים לאמיתו מתוך קבלת עול
מלכות שמים.

יהיה לך, גם בלי טעם ובלי חכמה, שאכן
אין לו את השימוש בגויישיע שכל, אבל הרי
יש לו את היודישע שכל והיודישע געפיהל
- 'אנכי ה' אלקיך' הטבוע בכל נפש ישראל,
וכח זה ישנו בכל איש ישראל מעת קבלת
התורה, לקבל עול מלכות שמים להיות עד
אמת על יחוד ה' ולשעבד תאוות ומחשבות
לבו לעבודתו ית"ש. וכמה שמנקים
ומטהרים את הלב הרי העדות הוא

מאמר ב

כתיב (יה, ג-ד) 'ואת שני בניה אשר שם
האחד גרשום כי אמר גר הייתי
בארץ נכריה, ושם האחד אליעזר כי אלקי
אבי בעזרי ויצלני מחרב פרעה', ובמושב
זקנים דקדק דהול"ל כי אמר אלקי אבי
בעזרי כמ"ש בגרשום כי אמר גר וגו', ועוד
שהיה לו להקדים שם אליעזר לפני השם
גרשום, שהרי ניצל מחרב פרעה קודם
שנעשה גר בארץ מדין. ועוד צ"ב אמאי
נכפל טעם קריאת שמו גרשום 'כי אמר'
וגו', כבר בפרשת שמות כתיב (ב, כב)
'ויקרא שמו גרשם כי אמר גר הייתי בארץ
נכריה', ואטו בכל פעם שמזכיר שם האדם
יזכיר הטעם למה נקרא כן - כי אמר וגו'.

ויל"פ ע"ד דאיתא בזוה"ק (בפרשתן טו:): על
הפסוק 'ואת שני בניה' - וכי בניה
ולא בניו של משה, אלא משום דמשה

צדיקים זי"ע החשיבו את ההרגשה
וההתעוררות של קבלת התורה
שיש בשבת פרשת יתרו, עוד יותר מיו"ט
שבועות. ולכאורה הרי בשבועות היתה
קבלת התורה, ובשבת פר' יתרו רק
קוראים את הפרשה על סדר הפרשיות,
ואמרו בזה טעמים נשגבים. וי"ל ע"ד
הפשט, ע"פ דברי השפת אמת הנ"ל
שתחלת פרשת יתרו עד בחודש השלישי
הוא בבחינת דרך ארץ קדמה לתורה,
שאחרי חטא העגל הדרך שבה אנו
מתכוונים וניגשים לקבלת התורה, היא עם
דרך ארץ שקדמה לתורה, ולכן יש לנו
יותר שייכות להתעורר לקבלת התורה
בשבת זו שקוראים מתחלת הפרשה. נמצא
שיש לנו להתבונן היטב בתוכן הפסוקים
בראש פרשתן, שנדע מה הם הדברים
המכניסים אותנו לקבלת התורה.

וכשנולד לאדם בן [שזה כבר רחיים ורכב על צווארו], והוא נקשר עם עוד קשר לעולם הזה, ושייך ביותר להאי עלמא, העצה הראשונה הוא, לפני זכירת 'אלקי אבי בעזרי', לומר לעצמו: 'גר הייתי בארץ נכריה', שבאנו כאן להאי עלמא לזמן מה וכפרוודור בלבד, וזה 'כי אמר' - כי אין הכוונה רק אז כאשר קרא שם לבנו גרשום על שם הגירות, אלא אמירה תמידית, וככל שהבן גדל הרי האב צריך להתעסק יותר בעולם הזה, והעצה כנגד זה הוא לקיים 'כי אמר' באמירה תמידית 'גר הייתי בארץ נכריה', אני לא שייך לכאן - לעולם הזה, וכלשון חז"ל (דרך ארץ זוטא פ"א ה"א) כל מה שיש בעוה"ז אין לי חפץ בו לפי שאין העולם הזה שלי.

אמנם על כל אחד לעבור את עולם הזה, ומקיימים מצוות עם האשה ובנים, ואי אפשר להגיע לעולם הבא בלי עולם הזה, וכמבואר בשפת אמת (חוקת תרל"ג) שעולם העליון נקרא עולם 'הבא' משום שהוא בא מתוך העבודה של עולם הזה, ורק ע"י החיים כאן בעולם הגשמי אפשר לזכות לנחול עולם הבא הרוחני, אבל צריך לזכור שכל העולם הזה לא נברא עבור להרבות הנאות גשמיים, אלא כדי להתכונן לעולם הבא, וכל החיים כאן צריכים להיות עם ידיעה שכל מציאותנו בעוה"ז אינו אלא מעבר, וכל העולם הזה אינו אלא פרודור. ובכל הזדמנות שנקרה לאדם עוד קשר לעולם הזה [ובכל לידת בן], צריכים שוב את האמירה של 'כי גר הייתי בארץ נכריה', להחדיר בעצמו שכאן העולם הזה אינו הקביעות, אלא הוא גר בארץ נכריה.

רבינו ע"ה היה איש האלקים, ולא היתה אצלו שייכות של קורבה גשמית לאשה ובנים, וכמ"ש הרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע (עי' ביכורי אביב פר' תזריע) לפרש מה דאיתא בגמרא (זבחים קא:): 'מיתיבי מרים מי הסגירה, אם תאמר משה הסגירה משה זר הוא ואין זר רואה את הנגעים, ואם תאמר אהרן הסגירה אהרן קרוב הוא ואין קרוב רואה את הנגעים', ומקשין העולם דגם על משה הול"ל 'קרוב הוא ואין קרוב רואה את הנגעים' (עי' מהרש"א חא"ג ובטהרת הקדש שם), אלא דאצל משה רבינו לא שייך לומר קרוב, דלא היה בגדר איש כלל רק מלאך כעליונים ואין שייך קורבה לגביה. כי האשה ובנים מהווים מניעה והפרעה לעבודת הבורא ית"ש, וכמו שהבית ישראל זי"ע היה רגיל לחזור על דברי הצרור המור על הפסוק (שמות ד, כד) 'ויהי בדרך במלון ויפגשוהו ה' ויבקש המיתו' למרע"ה, כי רצה להענישו על שלא נזדרז למצוות כהוגן ולקח אשתו ובניו עמו, ולא היה לו ללוקחם, כי חברת האשה ובנים היא עכוב על האיש להתדבק בה' ולקיים רצונו ית"ש, ולפי שהוא היה בדרך מצוה ולא היה לו לקחת אשתו ובניו, ויבקש המיתו שהוא העונש.

והנה משה רבינו ע"ה היה איש האלקים, ואין לנו השגה במדרגותיו כלל, אבל הפסוקים נכתבו כדי ללמד אותנו ארחות יושר, אשה ובנים מקשרים את האדם להאי עלמא, בין מחמת הטרדות והרחיים על צווארו שעליו להתעסק בהם, ובין מבחינות אחרות שזה מקשר את האדם לגשמיות ועניני עולם הזה.

אבל כפשוטו הפירוש הוא, דהנה החידושי הרי"מ זי"ע שאל את השפת אמת זי"ע בעת למדו עמו מה פירוש הפסוק (יט, ב) 'ויחנו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר', השיבו השפ"א את דברי רש"י דהיינו ממול ההר - למזרחו, אמר לו החידושי הרי"מ זי"ע אני מפרש שבני ישראל מיד בהגיעם להר סיני, הפנו ערפם וגבם לכל עניני עוה"ז, מיט די קארג צו די גאנצע וועלט. ורק עי"ז חנו שם הר האלקים, דהיינו שכל מגמת ומבט פניהם כלפי ההר אשר שם האלקים. ודייקא משום שהיה 'במדבר' יכלו להפנות ערפם וגבם לכל הבלי עוה"ז - נגד ההר, דאיתא בגמרא (סנהדרין מט.) 'מדבר מנוקה מגזל ועריות', כי המדבר הוא אינו מקום ישוב ועדיין יש בו כח ההילולי, שעוד לא נתלכלך מלכלוך הבלי עולם הזה וכל החטאים שנפשו של אדם מחמדתן, דייקא שם יכולים להיות עם הפנים אל הר האלקים.

וזו מה שתקנו התקנה שלא ילכו שלשת ימים בלא תורה, כי אם האדם חונה הר האלקים - שזוכר שכל מה שמחפש בעוה"ז הוא רוחניות, אזי חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם, כי אם הוא דבוק בתורה הק', כבר אין מפריע לו הצמאון למים, שכן עם התקנה של תורה יכולים להתעלות מעל ההפרעות והסתרות עולם הזה. והשייכות אל תורה שייך לכל אחד ואחד, כי גם בחור שיושב ולומד כל היום, או אברך כולל, אין די בעצם הדבר שיושב ולומד, כי אם הוא ממתין מתי כבר יסתיים הסדר הרי הוא בבחינת תינוק הבורח מבית הספר, וכן להיפך, יכול

וזהו 'דרך ארץ קדמה לתורה', מלבד המכוון כפשוטו להתנהג בדרך ארץ ומדות טובות, ולעסוק בישובו של עולם כדברי רבינו יונה, טמון בדברי חז"ל עומק, דרך ארץ - היינו המעבר והדרך שאנו צריכים לעבור בעולם הזה בתוך הארציות, אמנם אלמלא חטא העגל, היינו כמלאכים חירות מן היצר ומן החטא, בדרגה גבוהה, אבל אחר שחטאנו, נגזר עלינו לחיות בעולם הזה עם הארציות ונסיגות היצר, וכדי לזכות לתורה נצרך להקדים 'דרך ארץ' דהיינו לדעת איך לחיות בתוך המעבר בעולם הזה הגשמי, ורק על ידי שהאדם חדור בידיעה ואומר מפנימיות לבו 'גר הייתי בארץ נכריה', שכל עניני הארציות שצריך לעסוק בהם אינם אלא דרך - מעבר ופרוודור, ולא מטרה בפני עצמם, אזי בידו להתגבר על הגשמיות ולהתרומם.

בתיב (יה, ה) 'ויבא יתרו וגו' אל המדבר אשר הוא חונה שם הר האלקים', ובבעל הטורים 'חונה, ב' במסורה, 'המדבר אשר הוא חונה שם', ואידך 'חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם' (תהלים לד, ח). והנה בפרשת בשלח כתיב (בשלח טו, כב) 'וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים', ודרשו חז"ל (ב"ק פב.) דורשי רשומות אמרו אין מים אלא תורה, כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה נלאו, עמדו נביאים שביניהם ותיקנו להם שלא ילינו ג' ימים בלא תורה, וצ"ב איך מתפרש המשך הפסוקים שם (כג-כה), והמהרש"א בחא"ג שם מפרש ע"ד הדרוש.

כנגד עניני העולם, ופניו להר האלקים, אזי חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם, שאף אם יש קושי ויש הסתר, שנגזר עליו מהרבנו של עולם שעליו לעבור את הדרך ארץ, מ"מ הוא יכול להתגבר על ההסתר, כי כבר הפנה את ערפו להבלי העולם, ויודע מה מטרתו בהאי עלמא ולאן פניו פונים - חונה שם הר האלקים.

ולא רק בקשיים בגשמיות, אלא אם האדם חוזר בידעיה שהוא חונה שם הר האלקים, אזי יכול להתגבר על נסיונות היצר, כי חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם. כתיב שיתרו אמר למשה 'וצוך אלקים וַיִּכְלֹת עַמּוּד' (יח, כג), אין זו אמירה לשעתו לענין מינוי שרי אלפים וכו', אלא הדבר נוגע ושייך לכל אחד ואחד, בשעה שהיצר מגיע ומפתה בנסיון, צריך לזכור 'וצוך אלקים ויכלת עמוד', שאם הקב"ה צוץ לעמוד בנסיון ולהתגבר על היצר, הרי יש לך כח המצוה וכח הַמְצִיָּה, ואף אם היצר הרע מפתהו עד כדי שאין מרגיש שבכוחו להתגבר עליו, מ"מ עליו לדעת שבכל נפש ישראל טמון וחקוק בפנימיות כח אלקי ממעל, העוזרו לקיים רצון ה'. ועל האדם לפתוח את הלב ולפקוח את העינים, וכמאמר הכתוב (ישעיה מב, יח) 'החרשים שמעו והעורים הביטו לראות', לא להיות חרשים ולא להיות עורים (ע"י אהל תורה ישעיה שם), אלא לנקות הלב ולפקוח את העינים, ועי"ז לגלות הכח הטמון בקרבו ולהתגבר על כל נסיונות היצר.

וזהו עבודת ימים אלו, ימי השובבי"ם, ימי חפץ ורצון להתחבר לרבנו של

להיות בעל הבית שבמשך היום עסוק בדרך ארץ ובישובו של עולם, אבל השעה שהוא לומד תורה ממנה כל חיותו.

ויותר מכך, כי עיקר מטרת לימוד התורה הוא שיהיה ללומד שייכות לתורה שהוא לומד, שהרי התורה אינה חכמה גרידא, אלא דביקות ברצון העליון, וכמו שמבאר הרב זי"ע (ע"י תניא פרק ה) שכשאדם לומד המחליף פרה בחמור או שור שנגח את הפרה, אפילו אם לא יבוא מלימודו לידי מעשה, מ"מ בעצם לימוד דינים אלו הוא מחובר לרצון העליון, וכן בלימוד איבעיות שאינן שכיחות כגון קב בארבע אמות - מתקיימת המטרה לידבק ברצון העליון ולזכור את הרבנו של עולם. וכמאמר הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע על מה שאומרים 'ובתורתך כתוב לאמר שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד', שכל מה ש'בתורתך כתוב' - כל המצוות והדינים, מהבי"ת של בראשי"ת על הלמ"ד של ישראל - הכל עולה למכוון אחד, 'לאמר' - להשמיע לבני ישראל - 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד', דביקות ברבנו של עולם (ע"י דברי ישראל פר' משפטים עה"פ על כל דבר פשע).

ובן מה שאמרו חז"ל 'הדבק בחכמים ובתלמידיהם', הכל למטרה אחת, ללמוד מהם ללכת בדרך הנכונה, להפנות העורף לעולם ולהיות עם הפנים אל הר האלקים, לחיות עם ההרגשה הנכונה, להתקשר ולהתחבר לרבנו של עולם.

וכשאדם חי בידעיה שכל העולם הזה אינו אלא פרוזדור, וגבו פונה

יעקב השי"ת שנחפש תמיד לעשות טוב, ושנזכה לעשות טוב בעיני ה', שיקיים בנו ובכל אחינו בני ישראל 'חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם' מכל רע בגשמיות וברוחניות, להוושע בכל הנצרך.

עולם, ולהתקשר ביותר לתורה, הכל מתוך זכרון תמידי מה הכיוון שלנו ומה אנו מחפשים, לאיזו מטרה ירדנו להאי עלמא - לעשות נחת רוח לה', ושאינו אלא פרוודור, ועם הכנה זו מגיעים לארבע פרשיות וימי ניסן.

ליל ש"ק בשלום זכר

משמעות יותר עמוקה, דאם כלפי חלק הגוי יש שייכות עד עשרה דרי, מדה טובה מרובה על השייכות והקשר של בני, שאנו בני אברהם יצחק ויעקב יש לנו שייכות לאבות הק' במשך כל הדורות, וזה הקדמה לקבלת התורה, שכל איש ישראל הוא המשך לאבות הק', ומכח זה יכול כל איש ישראל בכל הדורות לקבל את התורה.

ושני הפירושים יש להם שייכות לברית מילה, הפירוש שהעביר חרב חדה

ומל את עצמו הוא כפשוטו, וגם פירוש הב' שנעשה בשרו חדודים חדודים משום שגורא עד עשרה דרי וכו', שממנו אנו למדים על הקשר והשייכות לאבות, וביותר במצות מילה שהוא בריתו של אברהם אבינו ע"ה, ועל ידי ההכנסה לברית, יש לנו קשר תמידי להאבות, לתורה מצוות וגדר

בתיב (יח, ט) 'ויחד יתרו', ואיתא בגמרא (סנהדרין צד.) 'רב ושמואל, רב אמר שהעביר חרב חדה על בשרו [רש"י - שמל את עצמו ונתגייר], ושמואל אמר שנעשה חדודים חדודים כל בשרו [שהיה מיצר מאוד על מפלת מצרים], אמר רב היינו דאמרי אינשי גיורא עד עשרה דרי לא תבזה ארמאי קמיה', ויש להבין למאי השמיענו שנעשה בשרו חדודים חדודים, וכי להודיע גנות יתרו שנשאר לו שייכות לגיותו.

וי"ל ע"פ מש"כ השפת אמת (תר"מ תרמ"א) שהקדמת הפרשה של יתרו לקבלת התורה, הוא מה שדרך ארץ קדמה לתורה. ולכן התורה מלמדת מדות טובות ורגישות לזולת, שנדע להיזהר לא לבזות ארמאה באפיה גיורא עד עשרה דרי. אבל יש בזה משמעות יותר עמוקה, שהתורה מלמדנו

שבועה - מרים אני ידי לקל עליון, והרי אמרו חז"ל (נדה ל:) שכל אחד לפני שיוורר לעוה"ז 'משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע', וזה המכוון 'ויהיו ידיו ולבו לקל אמונה', שמבקשים שרך הנימול על ידי 'ידיו' השבועה הקדומה - לפני שירד לעולם הזה, יוכל להאמין בלב.

כתיב (יח, יא) 'כי בדבר אשר זדו עליהם', ופירש רש"י 'כתרגומו, במים דמו לאבדם והם נאבדו במים, אשר זדו - אשר הרשיעו, ורבותינו דרשוהו (סוטה יא.) לשון 'ויזדו יעקב נזיד' (תולדות כה, כט), בקדרה אשר בשלו בה נתבשלו', דהיינו שהקב"ה מתנהג במדה כנגד מדה, ור"א מזרחי והמהר"ל בגור אריה עמדו מה הוספת רש"י בהבאת המשל של קדירה שהובא בחז"ל.

וי"ל דהנה במודה במקצת שחייב שבועה, קי"ל דאם אומר הילך אינו חייב שבועה, ונחלקו קמאי באומר הילך בפקדון שאין הפקדון לפניו, דעת הראב"ד דלא הוי הילך והרוז"ה ס"ל דהוי הילך, והראב"ד מביא הראיה מלשון המשנה בשבועות (מב:) 'מה שהנחת אתה נוטל' הרי מוכח דפקדון לא הוי הילך, והשיב הרוז"ה דהתם מיירי שהפירות נתקלקלו ואינו יכול לומר עליהם הילך, ומקשה הראב"ד דאם נתקלקלו הפירות לא ניתן לומר 'מה שהנחת אתה נוטל' דמשמעו כמו שהנחת, ומוכיח הרוז"ה 'שכמה דברים אמורים על פנים הללו דרך הקירוב והדמיון, כמו בקדרה שבשלו בה נתבשלו

של קדושה שהם הירושה שיש לנו מהאבות הק', שעי"ז יש לנו קשר ושייכות אליהם.

בברכת המזון של ברית מילה אומרים 'הרחמן הוא יברך רך הנימול לשמונה ויהיו ידיו ולבו לקל אמונה', ויש להבין הלא אמונה היא חובת הלבבות, ומאי שייכות הידים לאמונה, אוי לה לאותה אמונה המסתייעת עם כח וגבורת הידים להשליטה בלב. והתינוח אם היו אומרים 'לבו וידיו' היה ניתן לפרש שהאמונה לא תישאר בלב, אלא תרד גם לכלי המעשה, ואמונה בלב כראוי מתבטאת במעשים, אבל כאן עוד מקדימים את ידיו ללב.

וי"ל שקטן עד הבר מצוה אין לו דעת, ולאמונה כראוי צריך דעת, ולכן אמונה של קטן אינה אמונה שלימה, אלא כמו חינוך קטן למצוות שהוא כדי להרגילו במעשה המצוות, ואדם נפעל כפי פעולותיו - ועי"ז בהגיעו לגדלות לא יהיה זר ומנוכר למצוות, וכמו כן הוא באמונה שמחנכים אותו במעשה האמונה ורק בגדלותו יכול שתקיבע האמונה בלבו, ולכן בברית מילה מברכים את הרך הנימול דייקא בסדר הזה, ויהיו ידיו ולבו לקל אמונה - הקדמת הידים בזמן שעדיין אין האמונה מגיע ללב.

עו"ל, שבכמה מקומות מצינו בפסוקים שיד רומז על שבועה, כי שבועה היתה בהרמת יד, וכדכתיב (לך יד, כב) הרימותי ידי אל ה', ופירש רש"י לשון

גשמים מכונסים, וכן הניחו בבורות דגים ועשו בהם סימנים בטבעות כסף ומצאום בנהרות. ודבריו מחודשים (ועי' עבד"ד ח"א עמ' רחצ בהערה). אלא גם לולא דבריו, בקיעת הים היתה בשורש ויסוד המים, ולכן בקיעתם השפיעה על כל מימות שבעולם. וא"כ שפיר הוי בקדרה שבשלו בה נתבשלו ממש ולא ע"ד הקירוב והדמיון, כי כל המימות שבעולם היה מאוחדים ונבקעו.

וזה מה שרש"י הוסיף להביא דרשת חז"ל, שהמדה כנגד מדה מדוקדקת באותו דבר.

כתיב (יה, ה) 'ויבא יתרו וגו' אל המדבר אשר הוא חונה שם הר האלקים, ובעל הטורים 'חונה, ב' במסורה, 'המדבר אשר הוא חונה שם', ואידך 'חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם' (תהלים לד, ח). וי"ל המכוון בזה, שכל נשמות ישראל היו בהר סיני בעת מתן תורה - חונה שם הר האלקים, וכל תינוק לפני שנולד המלאך מלמד כל התורה כולה - חונה מלאך ה', ועי"ז יש הכח להיחלץ מכל רע.

בה שזה יאור מצרים וזה ים סוף, וכן אם נפרש מה שהנחת אתה נוטל על המושב תחתיו בערכו ובשוי' לא היה הדבר רחוק' [ונמובא בשיטה מקובצת ב"צ צח: מדברי ריבנות שביניהם בהשמטת הלשונות החריפים].

והנה אין מובא תשובת הראב"ד על הוכחת הרו"ה, ונראה שהראב"ד יבאר שבקדרה שבישלו בה נתבשלו בה הוא כפשוטו, שהרי מרו חז"ל (מכילתא בשלה פ"ד, שמו"ר כא, ו) שבשעת קריעת ים סוף נבקעו כל מימות שבעולם, המים שבבורות ושבישחין ושבמערות ושבכד ושבכוס ושבחבית ושבצלוחית, ומים העליונים שבשמים ושבחתוננים ושבתהומות. כי בקיעת המים היתה בשורש יסוד המים, ולכן נבקעו כל מימות שבעולם, וכן איבודם במים היה כמו כן, ולא מבעיא לפי מש"כ בביאור הגר"א (יר"ד ס' רא סק"ו) שכל המים שמונחים בקרקע יש חיבור ביניהם מתחת הקרקע ע"י המים שמחללים ביניהם, ולא רק הימים והנהרות כמ"ש (קהלת א, ז) 'כל הנחלים הולכים אל הים', אלא גם כל הבורות והמקואות שבקרקע מחוברים לימים ולנהרות, דגם מים שאובים מחללים בגידי הקרקע, ומביא בשם ספרי הטבע שכמה פעמים מצאו דגים בתוך בורות מי

פרשת משפטים שקלים - מברכים אדר תש"פ ליל ש"ק

מאמר א'

בדין מכה שן ועין עבדו בשבת - וטעם יציאת שן ועין ע"ד העבודה

ועין אינה חיוב עונש אלא זמן כלות העבדות, וכמו ביציאת עבד עברי בשש וביובל, כך גזרה תורה שאינו עובד אלא עד שיכהו האדון, והואיל ואין זה עונש לא שייך בזה קלב"מ. אך הגרצ"פ נחלק עליו והביא כנגדו ראייה שלכאורה אין עליה תשובה מסוגיא דב"ק (עה). שמבואר שם שיציאה בשן ועין היא קנס על האדון ובעי חיוב בב"ד והמודה בה פטור ככל מודה בקנס.

ואף אם אין כאן עונש על מעשה של עוולה, דגם אדון שביקש ממנו העבד בערמה ותחבולה [כדמשמע בקדושין כד]. לרפאות את שינו ובטעות הפילה יוצא העבד בה לחירות לרבנן שאנו פוסקים כשיטתם. ועי' בס' מנחת נתן (קדושין סי' לו) מו"מ עם הגרד"ל שליט"א בזה אם רק בטעה האדון והפילה, או שגם באופן שכך היתה הרפואה לעקור את השן ג"כ יוצא לחירות, דגזירת הכתוב הוא שאם הכה שינו יצא לחירות אף שהיה לטובת העבד, ואף אם נפטר מדין מזיק שכן הוא רופא

בפרשת השבוע נאמר (כא, כו-כז) 'וכי יכה איש את עין עבדו או את עין אמתו ושחתה לחפשי ישלחנו תחת עינו, ואם שן עבדו או שן אמתו יפיל לחפשי ישלחנו תחת שנו', ולמדו חז"ל (קדושין כד). שהוא הדין לכ"ד ראשי איברים שבו. ויש לדון במכה שן ועין עבדו בשבת אי יצא לחירות, או דאמרינן בכה"ג קם ליה בדרכה מיניה, שהרי החובל ומוציא דם בשבת הוא איסור דאורייתא שחייבים עליו סקילה, ואפילו אם לא יתחייב בפועל כגון שלא היתה התראה, ואפילו בשוגג, מ"מ המעשה שיש בו חיוב מיתה פוטר מממון, כי על רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו על שתי רשעות, ויפטר מלשחררו.

יציאה דהכאת שן ועין
מדין קנס או כזמן כלות העבדות

ומובא בספר פניני הר צבי שנחלקו בזה רבה של ירושלים הגרצ"פ פראנק זצ"ל בעל 'הר צבי' עם רבי יעקב קעלמעס זצ"ל, דעת הר"י קעלמעס שיציאה בשן

אך אין זה נכון, כי הוי גלגל החוזר, דאם נדון דחשיב תיקון משום שיוצא לחירות, אם כן חילל האדון שבת וקלב"מ ופטור מלשחרר העבד, ושוב הוי קלקול בלי תיקון ונמצא שלא חילל שבת וליכא קלב"מ, וחוזר חלילה, ואיך נדון להאי דינא.

אי שייך קלב"מ בשן ועין

עוד יש לדון דהרי כל חובל בעבדו נחלקו הפוסקים (עי' ב"י ט"ז קצה"ח חו"מ סי' תכד) אם עובר גם על לאו דלא יוסיף להכותו - פן יוסיף, שהרי דין עבד ככל בר ישראל לגבי הרוצחו שחייב [מלבד לגבי רבו דגזירת הכתוב הוא שדינו ביום או יומיים], וכל חובל בישראל אף דלוקה, והיה לנו לפטור מתשלומין משום דאינו לוקה ומשלם, אלא דבפירוש ריבתה תורה חובל לתשלומין כדאיתא בגמרא (כתובות לב:).

אך יהא תלוי במה שדנו האחרונים (עי' יע"ש ב"ק פז, המקנה קדושין כה, מנחת חינוך מצוה מט סק"א, חז"א אהע"ז סי' קלה לדרך לב. אות ה, ועי' אחיעזר ח"א סי' סא אות ז, ועי' אמרי משה סי' מא) אם גזירת הכתוב היא שהממון של חובל אין בו פטור של קלב"מ, או שעיקר הגזירה"כ היא שהמלקות של לא יוסיף להכותו אינם פוטרים מממון, ונפק"מ בחובל בחבירו ביו"ט אם הלאו דלא

מומחה ונאנס, אך מ"מ קנס הוא ושייך ביה קלב"מ.

הכאת שן ועין
אי הוי מקלקל או מוצקן

אך יש לדון מצד דהוי מקלקל, ולמ"ד מקלקל בחבורה פטור. ואמנם דעת רש"י (ב"ק לה.) דמחלל שבת ע"י קלקול ג"כ חשיב קלב"מ, וכמו מחלל בשוגג דאף שאינו נהרג פטור מממון מדתני דבי חזקיה. אך תוס' ורוב הראשונים פליגי עליו וס"ל דמקלקל אין המעשה נחשב חילול שבת כלל מן התורה, ולא דמי לשוגג או כשלא היתה התראה, דשם מעשה החילול שלם.

אמנם י"ל דמיקרי תיקון, מה שהעבד יוצא לחירות ונעשה יהודי גמור החייב בכל המצוות, וכעין דאמרינן גבי מילה דאף דהוי קלקול מצד עצמו, מ"מ הואיל וציותה תורה למול וע"י החבלה נעשה מהול חשיב תיקון^א. והעירוני מדברי התרומת הדשן (סי' רסה) דבמילה רק משום מצוה דרמיא על המל, ולא משום עצם תיקון גברא. אך י"ל בעבד שעושהו כיהודי גמור עדיף להחשב כתיקון בחפץ [וכלשון תוס' הרא"ש (גיטין לט.) 'שכבר זכו בהם שמים']. ועי' מגן אבות לר"מ בנעט זצ"ל מלאכת מכה בפטיש ד"ה ויש לעיין.

א. וכמעשה שהיה אצל הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע [העולם מכנהו החוזה מלובלין, אבל בפולין כינוהו הרבי מלובלין, ולא שלא חוזה, אלא העיקר היה אצלם חלק הרבי שבין כשנשבר חלון בבית מדרשו והשובר נבהל מקפידתו, אמר 'ברכה לראש משביר ולמחר ישלם', ברכה לראש השובר, ולאחר שבת ישלם, וראיתי שיש שהסבירו כוונתו שבאמת השובר הוא מקלקל, ועבר רק אדרבנן ויש היתר של פסיק רישא דלא נחא ליה, וא"כ לא חשיב מלאכה, אבל אם מקבל ברכה לראש משביר הוי תיקון, ולכן הוסיף למחר ישלם ושוב יחשב לקלקול. ובאמת אין אתנו יודע האם אכן לזאת היתה כוונתו.

שיוצא לחירות ק"ו מאבר אחד שביטל ממלאכתו יצא לחירות, ויהא דינו כבן חורין שיתחייב מיתה על מיתתו, אלא צ"ל דבהמתו שאני, משום דקי"ל (כתובות לה.) דאם סימא את עין חברו והרגו בו דאין צריך לשלם דמי עין, משום דהו"ל ממון ונפשות וקם ליה בדרכה מיניה, א"כ הוי ליה שני הפכין בנושא אחד, דאם יתחייב מיתה ממילא אין העבד יוצא לחירות דאין להפסיד כספו, וממ"נ אינו חייב מיתה. והיינו דכתיב 'כי כספו הוא' דבא הכתוב ליתן טעם אמאי אין דינו כבן חורין בשביל יציאת שן ועין, כי אין לחייבו מיתה ולהפסיד כספו, עי"ש. ולכאורה כוונתו דהוי גלגל החזור דאם חייב עליו מיתה אמרינן קלב"מ ואינו יוצא לחירות, ושוב הוי כספו וקאי בדין יום או יומיים, ונמצא דאי אפשר לחייבו מיתה, כי עי"ז הוי כספו ונפטר עליו [ועי' כע"ז בכרם חמד פר' משפטים].

טעם יציאה בשן ועין
תיקון הפסם שבגינן נשתעבד

אמרן חז"ל (ב"ר לו, ה') 'מה טעם עבד יוצא בשן ועין, מהכא וירא ויגד', דכתיב וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויגד לאחיו בחורין. ובשם משמואל (פר' נח תרע"ד) מביא מאביו האבני נזר זי"ע, כי ענין שעבוד איננו שייך אלא לחומר, כמו בהמה המשועבדת לאדם, אבל נפשו של אדם שהוא רוחני אינו ראוי להשתעבד, את הגוף ניתן להגביל ולשעבד, אבל הנפש היא בת חורין ומשועבדת אך ורק להש"י, והנה

תעשה מלאכה' יפטרנו מלשלם לחבירו, ורק לאו דלא יוסיף אינו פוטר, או דהממון של חבלה לעולם אינו נפטר מצד קלב"מ. וה"נ בחובל בעבדו, יש נפק"מ להיפך, שהלאו דלא יוסיף, יפטר האדון מהוצאתו מטעם קלב"מ, ונימא דגזירת הכתוב הוא דווקא על ממון דחבלה, ולא על הוצאת עבד לחירות, אך אם גזיר הכתוב בלאו דבל יוסיף, א"כ ה"ה בהיכה עין עבדו לא פטרו המלקות יציאתו לחירות.

ואין להקשות דאם כן דאמרינן קלב"מ בשן ועין, לעולם לא יצא עבד בשן ועין, דהאדון עבר על 'לא יוסיף להכותו' (עי' מכות ט.), ואין לוקה ומשלם. זה אינו, דאכתי משכחת לה בנתכוין לרפאותו, ואף למ"ד דאינו יוצא בכה"ג משכח"ל גווני אחריני. ועוד שהרי נחלקו אמוראים (כתובות לה.) אם חייב מלקות בשוגג פטור מתשלומין או לא, וא"כ משכחת יציאה במכה בשוגג.

בטעם כי כספו הוא
וגלגל החזור בדין יום או יומיים

בפנים יפות וכן בהמקנה (קידושין כד.): מפרש כוונת הפסוק (כא, כא) 'אם אם יום או יומיים יעמוד לא יוקם כי כספו הוא', דלכאורה אינו מובן, וכי משום דכספו הוא לא יתחייב בהריגתו, אלא ע"כ דגזירת הכתוב הוא, ומה כוונת 'כי כספו הוא', ומבאר לפי דעת הרמב"ם (פ"ה מהל' עבדים ה"ד) דאם סימא שני עיניו או הפיל שני שיניו ביחד, יוצא באחד מהן לחירות וצריך לשלם דמי עינו או שינו השנית, אם כן קשה דלמה לא נימא בהריגתו ג"כ

והתעלות, יכולים להיטיב כל הפגמים גם באברים פרטיים. וזה 'קם ליה בדרכה מיניה', קם ליה - אדם יכול להינצל מהדברים הקטנים, בדרכה' מיניה - ע"י שדבוק ומחובר ברבש"ע אדון הכל, בעיקר החיים. וכפי שהגיד הבית ישראל זי"ע שאפילו אם האדם חטא ח"ו, ושקוע בהנאות גשמיות ותאוות עוה"ז, כשואל שכל הנאה שלו, מ"מ יש לו תקנה, ע"י שבעליו עמו, שזוכר מהקב"ה, ואינו מתנתק לגמרי ופורק עול מלכות שמים, אם זוכר את הקב"ה ודבוק בו, יכול להיפטר מהכל ולחזור למוטב, כי קם ליה בדרכה מיניה.

היציאה לחירות

בשמירת הדיבור והענינים

ואין די בדיבורים בעלמא, כי בכל דבר צריך לקחת את היוצא למעשה מהדיבורים, ובאמת כל יחיד ויחיד יודע נגעי לבבו וכל לב יודע מרת נפשו באיזה ענין ראוי שיתחזק בו ויקבל על עצמו, אך בכל זאת אנו כציבור צריכים להתחזק ביחד, כי קהילה צריכה להתלכד סביב איזה מעלה. מאד חשוב שכל אחד יקבל על עצמו להתחזק בשני ענינים אלו, ענין פגם הראיה, חשיבות שמירת העינים מראיות אסורות, שהוא דבר שצריך תמיד לעורר עליו, תמיד צריך להתחזק בו ולתקן עוד ועוד, לשמור את העינים בקו"ט, לשמור את הכח הגדול שיש לאדם. וכן את ענין פגם הדיבור, שכן עם הדיבור אפשר לומר לפעמים דברי גנאי, לשח"ר ורכילות, או סתם דברים שאינם צריכים, דברים בטלים, וכל מיני דברים, ולהיפך בדיבורי

חוש הראות והדיבור הם הכוחות היותר רוחניים שבאדם, ועל כן איש שיש בו כוחות רוחניים אלו אינו ראוי להשתעבד, רק באשר פגם בחושים אלו על ידי 'וירא' ו'יגד', על כן נתקלקל להשתעבד - עבד עבדים יהיה לאחיו, שאפשר לשעבד נפשו של אדם שהוא רוחני, אך כאשר הפיל שנו או סימא את עינו נתמרק החטא שבגללו נעשה עבד, ושוב אין ראוי לו השעבוד, ויוצא לחירות. אבל כל זה הוא רק בגויים שכנעו נתקלל בעבד עבדים יהיה לאחיו, אבל בני ישראל לא שייך בהם שעבוד כלל, ואין עבד עברי גופו קנוי.

הבקות בה' בכל חייו
תיקן לאבריו הפרטיים

והנה מלבד מה שצריך לשמור את הראיה והדיבור מדברים רעים, ועי"ז לתקן הכל ולצאת לחירות, בשבת קודש דכולהו ערקין ומתעברין מינה, ובפרט בשבת שקלים, זמן של התעוררות, ישנה דרך יותר גבוהה, שכל החיות תהיה מרוחניות ודברים טובים, ועי"ז לתקן כל הפגמים, וגם העין והפה ישתמרו, וכעין דברי המקנה הנ"ל שע"י נטילת כלל החיות הוי כהכאת שן ועין, שאכן בדבריו יש לעיין (עי' מנחת חינוך מצוה א) דאולי נטילת החיים אינה פוגעת בכל אבר בנפרד באופן פרטי, אבל מדה טובה מרובה, בוודאי י"ל שע"י שהחיות שלו בקדושה ודבוק ברבש"ע - חי החיים, ממילא גם העין והפה בקדושה, ועד שאדם מתקן רק את אשר פגם בכח הראיה שלו ובכח הדיבור, שיתקן את הלב, שידבק בחיים, שידבק ברבש"ע, על ידי כח השבת שהוא זמן שיש לאדם התעוררות

ג'לוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל לפיכך הקדים שקליהן לשקליו, אדר הוא החדוש שעלה להמן בגורל, אבל בני ישראל עושים בחכמה ומקדימים עוד לפני ר"ח אדר, וכבר בשבת מברכים אדר מתעוררים לתקן המעשים, שקל - זיך געבען א נעם, ומתעוררים עם נדיבות הלב לקבל על עצמנו לעשות משהו יותר טוב, יעזור השי"ת שנזכה לתקן ענין העין והשן - הראיה והדיבור, בכך נזכה לצאת לחירות אמיתית, ולהיות עבדים רק לרבש"ע, ונעשה לו נחת רוח מכל המעשים שלנו.

קדושה יכולים לתקן כל נפש האדם, ויהי האדם לנפש חיה - 'לרוח ממללא', ומן הראוי להשתדל לקבל לתקן את שני ענינים אלו, להיזהר בהם היטב, ואז יוצאים לחירות אמיתית, לתקן כל קומת האדם, להיות דבוק ומחובר לרבש"ע.

חודש אדר

הזמן לחזק שמירת הדיבור

ובשבת שקלים וחודש אדר הוא זמן המוכשר לכך ביותר, להתגבר על כוחו של המן, שכל כחו היה בפיו הרע כדאיתא בגמרא 'ליכא דידע לישנא בישא כהמן', ואיתא בגמרא (מגילה יג:)

מאמר ב'

אחדות ישראל ותיקון מדותיהם בכח התורה

הכבוד, 'הקריבהו נא לפחתך הירצך' (מלאכי א, ח) [נע"י שו"ת משנה הלכות (ח"ט סי' ריג-ריד) שדן אי יש להביא מדברי הירושלמי, ע"ש]. וגם דקדקו בספרים מהו 'שקל אשא', הרי מביאים רק מחצית השקל.

הקדים שקליהם לשקלי המן
בכח האחדות

ובאלשיך הק' (כי תשא ל, יג) מפרש בשם החכם ה"ר שלמה בן אלקביץ ז"ל שמה שמביאים מחצית השקל הוא להורות את בני ישראל יחס אחדותם, לבל

אמאי רק 'מחצית' השקל

אור פניך עלינו אדון נשא ושקל אשא בבית נכון ונשא' (פיוט למוסף שבת שקלים), במפרשים ובספה"ק האריכו לבאר הטעם למה מביאים רק מחצית השקל ולא שקל שלם, הרי לקנין סודר יש מעליותא בדבר שלם, וכן הוא לענין ברכה (ע"י ברכות לט:), ועוד דאמרינן בירושלמי (סוכה פ"ד ה"ב) דאין דרך לתת מתנה לחצאין, אף ששוה הרבה, אמנם מחצית השקל אינו קרוב, אבל בכל אופן הוי מתנה לגבוה, ומדרך הכבוד לתת דבר שלם, ובפרט לפני מלך

בתורה, בפרשת יתרו נכתב חלק ממתן תורה ובסוף משפטים נכתב עוד חלק - ואל משה אמר עלה אל ה' וגו', ובאמצע ישנם הפרשיות של עבדים שור וחמור וכו', אמנם אין מוקדם ומאוחר בתורה, אבל דבר יסודי כמו מתן תורה היה צריך להיות להכתב לפי הסדר, ובוודאי יש מה ללמוד ממה שלא נכתב לפי הסדר.

וי"ל כי בהכנה למתן תורה היה 'ויחן שם ישראל כנגד ההר' - 'כאיש אחד בלב אחד', שבני ישראל היו באחדות, והתורה באה ללמדנו שגם כשיתחילו ויכוחים ודין ודברים בדיני ממונות, מ"מ אפשר וצריך לחזור לפרשה של מתן תורה, להיות באחדות, כי אכן קורה שנופלים, ולפעמים באים לידי סכסוך ומריבה, או ויכוח בהלכות נזיקין, אך עדיין כל זה באמצע 'ויחן שם ישראל', וכמו שעל ויכוחים בתורה אמרו חז"ל (קדושין ל:): שאינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה שנאמר 'את והב בסופה', כמו כן כל מי שמחובר וקשור לתורה, יכולים לחזור למעלה שהיו בשעת מתן תורה, ונעשים אוהבים, ומעלת האחדות היא הכח הגדול שעל ידה ניתן לסלק את כל המרעין בישין ואת כל החסרונות.

סנהדרין אצל המזבח
שהתורה תכון והתלהבות

רש"י בראש הפרשה מביא מחז"ל 'למה נסמכה פרשת משפטים לפרשת מזבח, לומר לך שתשים סנהדרין אצל המזבח', וע"ד העבודה י"ל כי מזבח הוא הענין של האש והתלהבות לעבודת ה' -

יעלה על לב איש מהם שהוא נפרד מחברו, הוא שלם בפני עצמו וחבירו שלם בפני עצמו, אלא כל אחד הוא רק חצי, ובהתחברו עם כל אחד ואחד מישראל נעשה אחד שלם.

וזתו סוד דברי הגמרא (מגילה יג:): 'גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתידי המן לשקול שקלים על ישראל לפיכך הקדים שקליהן לשקליו', דלכאורה צ"ב הרי בזמן מרדכי ואסתר לא היה בית המקדש, ומה המכוון שהקדים שקליהן של ישראל לשקליו של המן, אלא המכוון ב'שקליהן' הוא לכחו של ציבור, שציבור קודם ליחיד, ושקליהן של ישראל היינו כח הציבור שיודעים שרק בהתחברותם נעשים לשלם, ושקלי המן שנתן עשרת אלפים שקלים - ובתוס' מחשב כמה הוא כנגד שקלי ישראל, אבל הוא יחיד, והציבור תמיד קודם ליחיד, וזהו 'הקדים' דהיינו יותר כח ויותר חשיבות, 'כי ברבים היה עמדי'.

אמנם לעתיד לבוא כתיב (ישעיה יא, יג) 'וסרה קנאת אפרים וצורי יהודה יכרתו אפרים לא יקנא את יהודה ויהודה לא יצר את אפרים', שלא יהיה שום פירוד כלל, אלא שלימות האחדות, יוכלו להביא שקל שלם, כי לא נצטרך לעזר וסיוע לאחדות בהבאת רק מחצית השקל, וזה מה שאומרים 'שקל אשא' בבית נכון ונשא.

פרשת משפטים
מפסקת באמצע מתן תורה

לכאורה יפלא למה הפרשה של מתן תורה לא כתובה כסדרה

לא ללבוש, אלא הוא היה ערום ביראה והבין בחכמתו שכאן עצת היצר הוא שלא לקנות, והכל בידי שמים חוץ מצינים ופחים. וזה שאמרו חז"ל (מס' דרך ארץ זוטא פ"ג) שאחד ממדותיו של תלמיד חכם, הוא להיות ערום ביראה, כי התלמיד חכם - סנהדרין אצל המזבח - משיג ערמה זו, לשים לב, שיחד עם הברען וההתלהבות להפעיל שיקול דעת מה מפסיד ע"י התלהבותו.

אשר תשים לפניכם לפני האדם

ידוע מאמר הרה"ק הרבי ר' בונם זי"ע על הפסוק 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם', שיוקדמו המשפטים לפני מציאות ומעשה האדם. מובא מעשה שהיה, שעגלון נכנס בבחילות לבית מדרש ושאל היכן מונח הרי"ף נכי בזמנם היה הרי"ף מודפס ככרך נפרד, ורק בהוצאת ש"ס וילנא החלו להדפיס הרי"ף עם הגמ', כמסופר על הרה"ק מקאצק זי"ע שהיה ער לילה שלם, כשרגלו אחת על הספסל ובידו רי"ף כך אמסטרדם, כיום לא מבינים מהו הרבנות ברי"ף כך אמסטרדם, רק היה ספר עבה ועליו לוחות של עץ כפי שהדפיסו באותם ימים, ומשקלו היה כבד מאוד, ותמחו הקהל וכי העגלון עוסק בתורה בסתר, ואיך לא זיהינו זאת, אדהכי והכי לקח העגלון את הכרך ויצא להכות בו על ראש עגלון אחר שהתקוטט עמו. כל אחד משתמש ברי"ף למלאכה שלו, זה משתמש ליפתח לבנו בתורתו, וזה משתמש לפתוח בו את ראש חבירו, וובאמת המשפטים הם 'לפניו' ומושטים להכות, והכל באיצטלא של לשם שמים, אך לא להשתמשות זאת מתכוונים המשפטים אשר תשים לפניכם.

אש תמיד תוקד על המזבח, ואכן ווארימקייט און א ברען הוא דבר נחוץ וחשוב ביותר, אבל אין להסתפק רק בזה, כי ברגש בלבד יכול לטעות ולהגיע למחוזות לא נכונים, לכן תשים סנהדרין אצל המזבח, שהתורה תמיד תלווה אותך ותתן לך את השיקול דעת, וההלכה הצרופה והתורה כיצד צריך לנהוג, לא להחשיב ערך מסויים בעבודת ה' תוך כדי לרמוס דברים אחרים של תורה והלכה, תמיד צריך שהתורה תכוון את המזבח וההתלהבות, איך מתי ואיפה, ואז אדם יודע שהוא הולך בדרך נכונה.

מיסודות החסידות

שיקול דעת נכון כמעשי

ורב"ר זה הוא מיסודות החסידות, להפעיל שיקול דעת נכון בכל המעשים, וכמעשה שספרנו כבר על הרב מקוממיות הגר"ב מנדלזון זצ"ל, שנודמן פעם לירושלים ביום חורפי, ושרר קור גדול, ולא היו עמו בגדי חורף, וביקש מבנו גאב"ד קוממיות י-ם רי"י מנדלזון שליט"א, לקנות לו צעיף להתחמם בו, שאל הבן את אביו הרי הנך נזהר בבגדי צמר [כדרך החסידים שהיו מקפידים בבגדי צמר מחמת חשש לשעטנו (ועי' שו"ת חת"ס אורח סי' טז)], ענה לו אביו זו עצת היצר להצטנן לשני שבועות ולהיבטל מתלמוד תורה ולהתרחש בהנהגת הקהילה וכו', עכשו עלי לבטל את החומרא שנהגתי בה וכן ללבוש צעיף מצמר. ויש ללמוד מזה עד כמה צריך להיות ערום ביראה, דהמחשבה במושכל הראשון יכולה להיות שהיצר הוא שטוען לקנות מה שהקפידו

יעזר השי"ת שנהיה תמיד באחדות, שנזכה 'שנראה כל אחד מעלת חברינו' כמ"ש בתפילת הרבי ר' אלימלך זי"ע, 'שנראה' אין המכוון לידיעה בעלמא ולהרבות בשבח מעלות חברינו, אלא 'נראה' מלשון 'רואה אני את דברי אדמו"ר' (כתובות קח: ועוד), שנחוש ונחשיב את מעלת כל אחד מחברינו, ושיתקיים הקדים שקליהם לשקליו, כח הרבים, ונגד הלישנא בישא יבואו בשמים הזכויות, עם הדברים הטובים, נמצאים פה אנשים שמסרו נפש ומשקיעים כוחות, מוותרים על דברים, יהי רצון שהכל יהיה נחת רוח למעלה, ויראו מהשמים ויגיגו עלינו, ויברכו אותנו בשלום בברכה ובבריאות ובכל הברכות הטובות.

אך גם אם איננו מתנהגים ממש כאותו עגלון, ואנו צוחקים על התנהגותו, אבל הרי גם ללמוד תורה כדי לקנטר הוי כאותו עגלון, העגלון עשה את זה פראסטעהייט, כמעשה עגלונים, והלומד תורה לקנטר עושה זאת עם איידלקייט כביכול. גם על זה נאמר שתשים סנהדרין אצל המזבח, ושהמשפטים יהיו לפניך וינווטון, כי צריך להיות כפוף לתורה ולנווט את הרגשות הלב, גם הרגשות שנראים לאדם כרגשות של אידישקייט, כרגשות של חסידות, יש לנווט אותם לפי התורה, והתורה אומרת לכל אחד ואחד: תבדוק את עצמך, תדע את הנגיעות שיש לך.

סעודה שלישית

מאמר א

חודש אדר ושבת קודש - רצון טוב והתגברות הרוחניות על הגשמיות

משמיעין על השקלים
כח השמיעה ורצון טוב

הערצער און מגלה געווען די גוטע רצונות וואס זענען דא אין יעדער אידישע נפש, כל עבודתם היתה - והכן לבבם אליך. וזה התכלית של יומא דהילולא, להתקבץ יחד, ולחזור על השמועות של הצדיק, גוט דערהערען וואס ער האט געפאדערט, ואז אם שמוע תשמע, אם תשמע בישן - כח השמיעה שהושרש בך, תשמע בחדש, וחז"ל אמרו ששפתותיו דובבות בקבר, ולא רק שפתותיו במקום שאינו נראה לעינים, אלא דובבות ומעוררות בלב כל אחד שמעמיק בשמועותיו ודברותיו שאמר.

וזה מה שדייקו חז"ל בלשונם 'משמיעין' על השקלים, ולא אמרו מכריזין, כי משמיעין היינו פועל יוצא, מ'זאל דערהערען - שיהיו שומעים ומקבלים. וזה הענין שחודש אדר הוא זמן של יא"צ של צדיקים, כי 'משמיעין' על השקלים, שנשמע היטב - לגלות ולעורר די גוטע רצונות שבלבות בני ישראל. והרי כל ענין קריאת המגילה הוא 'ונשמע פתגם המלך', מ'זאל גוט דערהערען מה הקב"ה - מלכו של עולם - דורש מעמנו.

איתא במשנה (שקלים פ"א מ"א) 'באחד באדר משמיעים על השקלים ועל הכלאים', כ"ק אאז"ל אמר זמן קצר לפני הסתלקותו שחודש אדר הוא יארציט של צדיקים, בב' אדר היא"צ של הבית ישראל זי"ע, בי"ח אדר היא"צ של הרבי ר' הענין מאלכסנדר זי"ע, בכ"ג אדר היא"צ של החידושי הרי"מ זי"ע [יום ט"ז בחודש היה כמוס במחשבתו], כשהסתכלו עליו להבין פשר הדברים, חייך כ"ק אאז"ל והשיאם לדבר אחר.

איתא (עי' קדושין יג. ועי' רש"י יבמות קכב.) שלאחר פטירתו של צדיק נתאספו לנקיטנהו לשמועתיה, כלומר לחזור על הדברים שאמר ולסדרם. ובפשטות המכוון להלכות שנאמרו על ידו בחייו. אבל יתכן לפרש ביותר עומק, שהכוונה על כח השמיעה שהשריש, והרי המבוגרים שבחבורה שזוכרים את קולו של הרבי הבית ישראל זי"ע, והיותר צעירים שזוכרים את קולו של כ"ק אאז"ל, זיי האבען געריסען און געעפנט יודישע

הר"ר אלי' קרויטווירט - תלמיד ובן ביתו של הרב מטשעבין זצ"ל, מעשה ביהודי שלפונסותו עבד כטבח, ונפגע מדברי אחד התלמידים, ומרוב כעס לא שלט בעצמו, וזרק עליו סיר ופצע אותו. כשנח מזעפו נתמלא חרטה ובא לפני הרב מטשעבין זצ"ל לבקש דרך תשובה, ובצאתו אמר הרב מטשעבין זצ"ל לבן ביתו הנ"ל, שעל כגון דא מבקשים 'ויציל נפשותינו מן השעות הרעות' [שלכאורה אסור לומר שעה זו טובה ושעה זו אינו טובה, משום תמים תהיה עם ה' אלקיך (ע' סנהדרין סה:). וכ"ק אאז"ל היה מקפיד לכתוב 'בשעה מוצלחת' ולא כמנהג העולם בשעה טובה ומוצלחת' (ע' אוצר מכתבים ח"א מכתב נט)], כי יהודי זה אינו ראוי לאותו מעשה, ושוטט על עצמו ועל מעשיו, אך לפעמים מתרגשת על האדם שעה רעה ומתפרצים ממנו כוחות הרע לעשות מעשים שכלל אינם הולמים אותו, על כך מבקשים להינצל משעות אלו, בין בכעס ושאר מדות רעות ובין בתאוות, לשלוט היטב על חלק הבהמי שלא יפרוץ ה'פרא אדם' שבו נולד חוץ מגדרו.

כשב"ק יש לבנ"י

התגברות הרוחניות כמלאכי השרת

ובשבת קודש יש את הכח להתגברות על הנפש הבהמית, דהנה כתיב בסוף הפרשה (כד, ו) 'ויקח משה חצי הדם וישם באגנות וחצי הדם זרק על המזבח', וברש"י מביא דברי חז"ל (ויק"ר ו, ה) 'ומהיכן היה יודע משה חציו של דם, בר קפרא אמר מלאך ירד בדמות משה וחלקו', וידוע מה שאמר האמרי אמת ז"ע דביו"ט כל יהודי הוא כמלאך, כי איתא בגמרא (פסחים סח:)

על הכלאים להגביר הנשמה על הגוף
וְעַל הַכִּלָּאִים - א מענטש איז כלאים, איתא בגמרא (תגיגה טז.) 'ששה דברים נאמרו באדם, שלשה כמלאכי השרת ושלשה כבהמה', כל אדם יש בתוכו משתי קצוות הכי קיצוניים, שלשה דברים הדומים לא כמלאכים גרידא, אלא כמלאכי השרת, ושלשה דברים הדומים לבריה הכי נמוכה - כבהמה, וזהו הכלאים בהרכבת האדם, ועבודת האדם להשליט חלק הרוחני על הבהמי. ואיתא בגמרא (מכות כב.) 'המנהיג בשור פסולי המוקדשים לוקה, שהרי גוף אחד הוא ועשאו הכתוב כשני גופים', ופירש הריב"ן דאפילו מנהיג בפני עצמו, חולין וקדשים הוא, וחייב משום כלאים דחרישה, דהוא עצמו כלאים שעשאן הכתוב שני גופין, ומסיים 'ולא שמעתי ראייה מנלן דחולין וקדשים כלאים זה בזה, ודבר תימה הוא', ואם בבהמה הוא תימה שנחשב ככלאים - שני גופים בגוף אחד, כל שכן באדם דהוי תמיהה קיימת, וכמו שמפרש הרמ"א (או"ח סי' א סעיף ו) נוסח הברכה 'ומפליא לעשות', שפלא הגדול בבריאת האדם הוא מה שהקב"ה קושר דבר רוחני בדבר גשמי, גוף אחד הוא ועשאו רחמנא כשני גופים - שלשה כמלאכי השרת ושלשה כבהמה.

אדם מועד לעולם

וצריך שימור לכל יגבור בו הבהמיות

ובגמרא (ב"ק מה:) נחלקו תנאי אם סתם שוורים בחזקת שימור קיימי או לא, אבל 'אדם מועד לעולם' (ב"ק כו.), ועל חלק הבהמי שבאדם בוודאי נצרך שמירה תמידית, שלא ישלוט על כל חלקי האדם, להפוך לכולו בהמה. וכמו שסיפר

ילפינן שור שור לחסימה - דכל הבהמות בכלל, ומקשינן אי הכי דכלאים משבת ילפינן, אדם נמי ליתסר - למשוך בקרון עם הבהמה, דהא גבי שבת מוזהר אדם כבהמה, אלמה תנן 'אדם מותר עם כולן לחרוש ולמשוך', ומתרצינן 'אמר קרא (שם) 'למען ינוח עבדך ואמתך כמוך' להנחה הקשתיו - ולא לדבר אחר'.

וע"ד העבודה למדים אנו מכאן הכח שיש לכל איש ישראל בשבת קודש, שאף אם הוא בהיקש לבהמה אין מאבד צורת אדם, ולא רק היקש לבהמה וחיה ממש, אלא גם על הנפש הבהמית שבאדם עצמו, שיכיר היטב מה היא מהותו ועצמיותו, ומהו החלק הבהמי שרק נלוו אליו, להנחה הקשתיו - ולא לדבר אחר, ולא לחינם למדנו דייקא בשבת שאין האדם בהיקש לגמרי לבהמה, כי ע"י השבת ביכולת האדם להחליש חלק הבהמה, ולהגביר חלק הנשמה.

ובח זה שיש לבנ"י אינו בשבת קודש בלבד, כי מכח שבת קודש אפשר וצריך להמשיך גם לימות החול, ובפרט בשבת שקלים, שמשמיעין על השקלים, חודש אדר הוא זמן של תשובה מאהבה (ע"י שפ"א שקלים תרל"א, פורים תרל"ט ולקוטים לר"ח אדר), מיט א ליבשאפט, שע"ז יכולים ביותר לגלות ולעורר הגוטע רצונות, נדיבות הלב, ולהמשיך כח זה תמיד להשליט ולהגביר חלק המלאכי השרת על חלק הבהמי, והשי"ת יעזור שנזכה שיקויים בנו 'אני אמרתי וגו' ובני עלין כולכם'.

דביו"ט בעינן שיהא חציו לה' וחציו לכם, וכמו שבחלוקת הדם היה נצרך מלאך לחלקו, כמו כן ביו"ט שאנו מצווים לחלק את היום חציו לה' וחציו לכם, יש לכל יהודי הכוח והמדרגה של מלאך, שהרי בוודאי מן השמים נותנים לנו את הכוחות לקיים את המצווה עלינו. והמכוון הוא כמו שאמרו חסידים שחציו אין הכוונה לחצות את היום לרוחב, דבזה אין קושי לחלק את היום, אלא הכוונה לחצות את היום לאורך, שבכל מעשים הגשמיים במשך כל היום, האכילה ושאר הדברים, יהיה מעורב בהם חציו לה'. ואין צריך לתת חציו ממש ל'לכם', דכמו שלגבי חצי שיעור איתא (ע"י אבנ"ז אור"ח סי' שעו סק"ה בהג"ה) שגם חלק קטן נקרא חצי שיעור, כמו כן סגי ליתן חלק ללכם - רק כמה שצריך, וכל השאר לה'.

ובתיב (תהלים פב, ו) 'אני אמרתי אלקים אתם ובני עלין כולכם', ואמרו חז"ל (במ"ר טז, כד ופרד"א פמ"ו) דהיינו כמלאכי השרת, אך אחר כך נפלו ממדרגה זו - 'אכן כאדם תמותון', ואיתא בשפת אמת (בפרשת תרמ"ז וע"י יתרו תר"ס בהעלתך תרס"א ועוד) שבכל שבת קודש מתעלים להיות כמלאכי השרת כמו בהר סיני, להתרומם להיות 'כבני עלין' שנתקן גם כח הגוף (ע"י שפ"א ויקרא תרנ"ז עקב תרנ"ו תרס"א ועוד), און ווען די חלק המלאך זאגט זיך שטארק ארויס, קען מען גוט איבער הערשען די חלק הבהמה, לתת לו רק כפי צרכו.

בשבת מתברר

החילוק באדם מחלק הבהמי שבו

ואיתא בגמרא (ב"ק נד:) שמהפסוק (ואתחנן ה, יד) 'ושורך וחמורך וכל בהמתך'

מאמר ב

גלות הנפש וכח בנ"י לצאת לחירות ע"י מסינ"פ ודבקות בתורה

מ"ם סתומה מורה על הדמיון
שאינן יכולים לצאת מהגלות

אנו עומדים בסיום ימי השובבי"ם, פרשת משפטים, האות ם - מ"ם סתומה של שובבי"ם, איתא בגמרא (ברכות ד:) 'מפני מה לא נאמר נו"ן באשרי, מפני שיש בה מפתן של שונאי ישראל דכתיב (עמוס ה, ב) נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל', האו"ת שלפני אות נו"ן הוא אות מ"ם סתומה [באשרי הוא מ"ם פתוחה - בתחלת פסוק, אבל בסדר א"ב זה ם לפני נ], כי זה מה שגורם לאדם לנפילה, דהנה כשהיה עת רצון והודמנות לגלות את הקץ ולצאת מחשכות הגלות, ונסתם מהם, כתיב (ישעיה ט, ו) 'לסרבה המשרה', עם מ"ם סתומה באמצע התיבה (עי' סנהדרין צד.), כי אות מ"ם סתומה הוא המהות של הגלות בכלל, שאין רואים ומרגישים את היכולת לצאת מגלות לגאולה, וכן מורה המ"ם סתומה על גלות הנפש של כל פרט ופרט, שהאדם מדמה בנפשו שהוא סגור ומסוגר מכל הצדדים כמו במ"ם סתומה, ואין לו דרך לצאת מהמיצר, וזה גורם לו לנפילה.

אבל האמת אינו כן, וכמו שאמר הרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע שאין יאוש כלל - קיין יאוש איז גאר נישט פארהאנען. ואין זה רק אמרה יפה, אלא מציאות, כי האדם יכול לטעות ולחשוב שירד להאי עלמא לאכול ולשתות, לשמוע לשון הרע ורכילות,

ולהסתכל בכל מיני ראיות שאינם ראיות, אבל האמת הוא שהקב"ה הוריד אותנו לכאן רק כדי לעבוד אותו ית"ש, ואם אכן קיים יאוש משיגיע האדם למצב זה בהאי עלמא, היה הקב"ה מעלה למעלה או לגיהנם או לעולם הדמיון, כי כאן נמצאים אך ורק לעבוד את הבורא ית"ש, ואם הוא עדיין כאן הרי בעל כרחך שיכול להגיע להמבוקש ממנו, אויף דער וועלט איז נישט פארהאנען קיין יאוש, ויכולים לצאת מהמ"ם סתומה, בכל מצב שהוא.

החזירה דמסינ"פ לצאת מהמיצר

אבל מהי הדרך לצאת מהמיצר, שיחפור ויחתור מחתרת, הרי עומדים אנו בשבת קודש לפני היומא דהילולא של הרבי הבית ישראל זי"ע, כתיב (כב, א) 'אם במחתרת ימצא הגנב', ואמר הבית ישראל זי"ע [ליל ש"ק משפטים תשל"א] מה שפרשו בקאצק אם במחתרת - אז מ'גראבט און מ'זיכט, ימצא הגנב - קען מען טרעפען די גנב, כי האדם יכול להחזיק את עצמו לשיינע איד, חסיד, למדן, אבל אם מחפש וחופר בלבו, ימצא הגנב, ויווכח לדעת מצבו האמיתי, כמה עוד חסר לו בעבודת ה'. ואם על לימוד התורה אמרו חז"ל (מגילה ו:ו) 'יגעתי ומצאתי תאמין', על עבודת הלב עאכו"כ, אם מייגע היטב ימצא את הגנב שבלבו.

והגב במבוכתו אמר שבא לרב לשאול שאלה, והרבנית התפלאה מאוד שאם כן אמאי הגיע דרך הארובה, ובחשבה שהגיע מן השמים לשאול - כי תורה לא בשמים הוא, הכניסה אותו לפני הרב, וכששאלו הרב מה שאלתו, אמר הגב: רבי וויא קריכט מען ארויס פון דא, איך יוצאים מכאן. זה השאלה שכל אחד ואחד מאתנו צריך לשאול ולצעוק מנהמת לבו 'רבי, רבש"ע, וויא קריכט מען ארויס פון דא', איך יוצאים מהמ"ם סתומה.

מהותו של הבית ישראל
לבלתי ידח ממנו נידח

הדרך להתרחק מהרע, הוא רק ע"י דבקות בתורה ובבורא ית"ש, כי כל השאר הבל הבלים ורק זה האור והמתיקות האמיתי, ולא רק בעולם הבא, אלא כאן בעולמנו השפל אין דבר מתוק וערב יותר מלימוד התורה, המתוקים מדבש ונופת צופים, ודבקות בהקב"ה, וכל שאר ההנאות הם דמיון כוזב, כאין וכאפס. וכל המ"ם סתומה אינו אלא דמיון, וכל אחד יכול בכל מצב שהוא לצאת ממנו, וצריך לרצות לחזור בתשובה, לעשות תשובה, ולדעת שהקב"ה רוצה בו ומחכה לו ולתשובתו.

ודבר זה הוא בבחינת 'הוא היה אומר' של הרבי הבית ישראל זי"ע, וצדיקים דומים לבוראם, שכל מהותו היה שהחזיק במדתו של הקב"ה שחושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נידח, ולא היה לעולמים שהרחיק ממנו אנשים מבלי ליתן להם תקוה ודרך חזור, ואפילו האנשים היחידים - שאפשר לספור אותם אפילו על כף יד אחת - שהרחיק מבית המדרש,

ופירש עוד בשם הרה"ק רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצא זי"ע לפי מה דאיתא בגמרא (ברכות סג. לפי גירסת העין יעקב) 'גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרי' נודנו לפרש אם נאמר לשבח או לגנאי. שהמימרא קאי על הרוצה להטיב דרכיו, דהנה איתא בגמרא (סנהדרין קג.) גבי מנשה שרצה לעשות תשובה, ומלאכי השרת סתמו חלונות הרקיע כדי שלא תתקבל תפלתו, ועשה לו הקב"ה כמין מחתרת ברקיע מתחת כסא הכבוד כדי לקבלו בתשובה מפני מדת הדין, והנה אצל מנשה הרי היו חטאים קשים ביותר, ואם שם היתה חתירה מתחת כסא הכבוד, בוודאי מי שאינו כ"כ רשע שתשובתו יכולה להתקבל ע"י חתירה, וזה פירוש הפסוק 'אם במחתרת ימצא הגנב' אם הגנב ממציא את עצמו וחותר פתח לעשות תשובה, הרי חותרים עבורו לקבלו בתשובה, גנבא אפום מחתרא רחמנא קרי. אבל זה צריך להיות במסירות נפש, לחתור לעצמו חתירה בכדי להתקבל בתשובה, דכמו שגנב כשבא לגנוב במחתרת - במסירות נפש - 'אין לו דמים', כמו כן כשירצה לסור מהרע, ולצאת מהמ"ם סתומה, אין לו להתיימש, כי בוודאי הקב"ה יקבלו.

הזעקה מעומק הלב איך יוצאים מכאן

המשנית הגה"ח רבי גדל אייזנר ז"ל - שלזכרו אווי תאות כל נפש, סיפר מעשה - שיש בה כמה משמעויות, על גנב שהיה חודר לבתים בלילות דרך הארובה, פעם אחת ברדתו מהארובה ראה שהגיע לבית הרב שהיה ער בלילה ועוסק בתורה, והרבנית היתה ערה כדי לשמשו,

לעבוד את השי"ת במקון לסטים וחיות רעות - כל הפחיתות והרוחות זרות בעוה"ז, וגם לדעת הרא"ש דס"ל דאינו חשיב מתה מחמת מלאכה, כיון שלא מחמת המלאכה נאנסה, ואף בלא המלאכה אפשר שתאנס ממנו (עי' טור ושו"ע חור"מ סי' שמ סעיף ג), אבל בעובדא בגמרא (ב"מ צז.) ששאל שונרא מחבריה כדי להרוג את העכברים, ואכלה עכברים טובא, הרי באותה מלאכה עצמה נאנסה, וחשיב מתה מחמת מלאכה, והרי הקב"ה ברא ושלח אותנו להאי עלמא לעבדו ית"ש ולהתגבר על היצר שבראו - אשר הרעותי, והרי היצר הרע הוא המפתה ומסית ומכשיל אותנו לעבור על דבר ה', ואם האדם מציב מטרתו בהאי עלמא שמלאכתו הוא ללחום עם יצרו וחיילותיו, א"כ אף כשח"ו נכשל, מכיון שמלאכתו לבער את הרע הרי יש לו פטור של מתה מחמת מלאכה. וזה חיוזק ועידוד שאין להתייאש כלל, כי יש פתחון פה ובשמים מתחשבים עם טענת אשר הרעותי. ואין המכוון שיכולים להתייאש ולהרפות מלעבוד את ה', כי ח"ו אין לפשוט בשמירה, אלא זה חיוזק ועידוד שאין להתייאש כלל, כי יש פתחון פה של מתה מחמת מלאכה, כדי להתחזק ולחתור מחתרת לצאת מהמיצר.

חודש אדר הוא זמן של תשובה מאהבה, תשובה מאהבה אינו דבר חיצוני, אלא מפנימיות הלב, עם כמיהה ורצון לה', מיט א ליבשאפט. השי"ת יעזור שנזכה לעורר רצון טוב, ונזכה לאור פניך עלינו אדון נשא.

לא היה לכבוד עצמו בגלוי, ולא לכבוד עצמו באיטאלא של כבוד שמים, אלא אך ורק כשחשש שאחרים יכולים ללמוד מדרכיהם לרעה, וגם להם אמר שיבואו דרך הפתח הקטן למטבח דירתו מרח' מלכי ישראל. כי תמיד בכל מצב שהוא יש דרך לצאת ולהתרחק מהרע וליכנס לטוב, במסירות נפש, ואין לוותר כלל, ואפילו אם נזרק מהדלת, חותרים ונכנסים דרך החלון, אפום מחתרתא ורחמנא קרי.

פרשת שומרים

שמירת הנפש ועצות לזכות בדין

איתא בבית ישראל מה דאיתא במפרשים וספה"ק לפרש פרשת השומרים על הפקדון שהפקיד השי"ת ביד כאו"א, שכל אדם מקבל כלים מהקב"ה לשמור, ולפעמים פושע, או עוד גרוע יותר שכל הנאה שלו - ששקוע בהנאות גשמיות, מ"מ יש לו תקנה, ע"י שבעליו עמו, שזוכר מהקב"ה, ואינו מתנתק לגמרי ופורק עול מלכות שמים נוכח העיר בזה באוה"ח הק' (כב, יד) ע"ש. ועי' מש"כ הרחיד"א בנחל קדומים פר' שלח סק"י עה"פ (יד, ד) ואמרו יושב הארץ וגו', ודבש לפי מערכת ש אות כאן.

וי"ל שיש עוד מליצה טובה על ישראל כשבאים לחזור בתשובה, שהוא מתה מחמת מלאכה, דהנה מי ששואל בהמה לילך דרך ידוע ובאו עליו לסטין באותו הדרך או חיות רעות ואנסוה ממנו, ס"ל להרמ"ה דחשיב מתה מחמת מלאכה, כיון שמחמת הדרך ששאלה לילך בה הוליקה ונאנסה, והרי נשלחנו

יומא דהילולא דרבינו הבית ישראל זי"ע - ב' אדר תש"פ בכנס וסעודת הילולא

ובפרט שנוסף גם מעלת 'והאלקים יבקש את הנדף', וכשהקב"ה מבקש אותנו זה מעורר ומזכך את הלב ליותר, כי הקב"ה נמצא אתנו.

אבל יש תנאי בדבר - כדי שתשרה התרוממות בנו, ומקרא מלא אמר הכתוב (כי תצא כג, טו) 'כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך וגו' והיה מחניך קדוש, הסייעתא דשמיא דורשת את התנאי הזה, שיהיה והיה מחניך קדוש, הזכרנו בשב"ק שכ"ק אאז"ל אמר זמן קצר לפני הסתלקותו שחודש אדר הוא יארציט של צדיקים, בב' אדר היא"צ של הבית ישראל זי"ע, ביי"ח אדר היא"צ של הרבי ר' העניך מאלכסנדר זי"ע, בכ"ג אדר היא"צ של החידושי הרי"מ זי"ע [ויום ט"ז בחודש היה כמסובח במחשבתו]. ובאמת מאוד מתאים היא"צ של הצדיקים זי"ע לחודש אדר, כי בחודש אדר קוראים הפרשיות של בנין המשכן, בגדי כהונה שגם הם לצורך עבודת המשכן, והקמת המשכן, והרי זאת היתה כל עבודתם של רבוה"ק זי"ע, לעורר כל אחד על בנין המשכן הפרטי, והיה מחניך קדוש, אמנם זה תלוי כפי עבודתו של כאו"א, כפי מה שהוא בעצמו ישקיע כוחות, לבנות את מעונו לה', ואין אחד יכול לבנות עבורו, אבל רבוה"ק הראו

איתא בגמרא (ברכות נד.) דאניסא דרבים מברכינן, יש לזה חשיבות מיוחדת וצריכים להודות ולברך על כך. כמדומני שהקהילה בארבע החודשים האחרונים - מאז שהתייסדה, היא בבחינת ניסא דרבים, היתה כאן סייעתא דשמיא מיוחדת בכל התחומים, בין בקיום הקהילה ובין בבנין המוסדות, וכל אחד שנמצא כאן יודע מזה, במיוחד אלו שיש להם תלמידים במוסדות, שיודעים ומבינים על מה המדובר, וכל שכן המחנכים. כל זה בבחינת ניסא דרבים, וצריכים להודות לרבש"ע על כל החסד שעשה עמנו. אי אפשר לדעת מה באמת הזכות שבזכותה זכינו להכל, ניתן לתלות זאת בהרבה טעמים, ומי יודע חשבונות שמים, אבל ישנם דברים הנראים והנגלים לעינינו, המסירות של הציבור, היושבים כאן היום הם אינם אותם אנשים שישבו בסעודה בחנוכה, בחודשים האלו כמעט כל אחד שילם מחיר, אם רב ואם מעט, והמחיר הזה ששלמנו עשה אותנו יותר מאוחדים - כח של רבים, יותר איתנים, וגם יותר מרומים, וזה 'ניסא דרבים', נס מלשון התרוממות [כדכתיב (ישעיה מט, כב) 'ארים נס'], וכשמתרוממים ממילא רוצים יותר ומוכנים לקבל יותר, כשמשלמים מחיר נעשים כלי קיבול ליותר, ויש השפעה וסייעתא דשמיא יותר גדולים.

אשר בתוכם, כתיב שהשבטים נתנו את כל אלהי הנכר אשר בידם ואת הנזמים אשר באזניהם' (שם פסוק ד), וצ"ב מדוע הוסיפו להסיר את הנזמים שלא נזכרו בציווי יעקב, ומדוע הוצרך לפרטם בפני עצמם, שהרי בצוואת יעקב לא נפרטו לחוד (עי' ס"ג וישלח תש"פ). אלא שיעקב אבינו ע"ה אמר הסירו אלהי הנכר אשר בתוכם, בלא לפרט, אבל האדם בלבד צריך להבין ולהרגיש מה הם אלהי הנכר, מה לא שייך, כי אין צורך לדבר ולפרט על תקנה מסוימת, אלא לעורר באופן כללי ולומר 'הסירו את הנכר אשר בתוכם', וכל אחד יודע מה הם אלהי הנכר אשר בתוכו, היצה"ר שבלב, וכמ"ש חז"ל (שבת קה:): איזהו אל זר שיש בגופו של אדם - זה יצר הרע, תוציאו את זה, תלחמו אתו, ואל תתנו לו, לא להיות הלך או אורח, ובודאי לא בעל הבית. על כל אחד להבין במה זה נוגע אליו ובמה זה מתבטא אצלו ומה מתבקש ממנו.

ח' יעזור שהדברים יחדרו ללבבות, שהלב שלנו יהיה כלי ראוי לקבל, שנוכל להתקדש - הטהרו והחליפו שמלותיכם, והסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם, ונוכל לעלות בדרך העולה בית קל, בדרך הנכונה, בזכות הרבי הבית ישראל זי"ע וכל הצדיקים שהמשיכו את דרכו, והם ימליצו טוב בעדנו, שנוכל לעשות נחת רוח למעלה, ולראות את האור והדרך האמיתית.

והאירו את הדרך ואת הכיוון, ולכן פרשיות אלה שקוראים בחודש אדר, הוא זמן של יארצייט של צדיקים.

הצירוף שם הוי"ה של חודש אדר יוצא מהפסוק (ויחי מט, יא) 'אסרי לגפן עירה ולשרקה בני אתנו', גפן' אלו הצדיקים כמ"ש רש"י שם, 'עירה' ובני אתנו' - י"ל רמז ע"ד דכתיב (איוב יא, יב) 'ועיר פרא אדם יולד', הקב"ה ברא אותנו עם גוף גשמי המושך לחומריות, והעצה להתגבר הוא רק 'אסרי לגפן עירה' להתקשר ולהתחבר, קשורים בהרגשה ומחוברים במעשים לצדיקים זי"ע, ממשיכים בדרכים שהורו לנו, והולכים בדרכיהם. והרי התקנות של הרבי הבית ישראל זי"ע הינם המשך ישיר לתקנות של האמרי אמת זי"ע והשפת אמת זי"ע - שאת שרידי חסידיו הכרנו, וכן החידושי הרי"מ זי"ע ולמעלה בקודש, כל רבוה"ק זי"ע מתחילת השלשלת תבעו התרוממות וקדושה וטהרה, והבית ישראל זי"ע קומם את זה כאן אחרי המלחמה, ואח"כ המשיכו את זה ממשיכי דרכו הלב שמחה זי"ע וכ"ק אאז"ל זי"ע, זה המהות שלנו - זה אנחנו, וזה מיוחד אותנו, וכי לבוש ההויזען זאקען והניגונים מיוחד אותנו?! מיוחד אותנו הדרך בעבודת ה' - לרצות להיות מרוממים, ניסא דרבים, להתרומם טפח מעל גבי הקרקע, לחתור לזה, לבקש על זה.

כשיעקב אבינו ע"ה אמר לשבטים (וישלח לה, ב) 'הסירו את אלהי הנכר

לחיים לאחר שחרית

לתבוע ולדרוש ממנו, מה איך וכמה לתבוע, והאריך לתאר כל הנהגותיו הק' בהפלגות, ובאמצע דבריו אמר שגם כאשר הבית ישראל זי"ע בא לגבורות שמונים היה כוחו בפיו, עם כל הכח וההתלהבות. אחרי הדרשה, פגש אותי מחנך צעיר בימיו - מהיום מזקני המחנכים, שלא הבין את המשפט הנ"ל, דמאי קמ"ל דגם בזקנותו היה בתוקפו, וכי על צדיק חלים החוקים של שאר בו"ד, ותמיהתו היתה מתוך הסתכלות שצדיק בן שמונים כבן שמונה. אבל אין אחר דברי כ"ק אאז"ל כלום, ולא עלה על דעתי להעזי לשאול את פיו מחמת יראת הכבוד, אבל כעבור זמן בעמדי על דעתי, הבנתי מה גרם להסתכלות המוטעית של המחנך הנ"ל. הרבי הבית ישראל זי"ע הנהיג שנים ארוכות, כמעט שלושים שנה, והוא גדל רק אצלו, ולא הכיר את האמרי אמת זי"ע ולמעלה בקודש - רק דרך סיפורי חסידים וכו', ודרך ההנהגה של הבית ישראל זי"ע וצורתו החיצונית היה ששידר חוזק, ותמיד עמד על המשמר, וגם בשנים האחרונות בעת חליו, עשה כל טעדי שהכל ימשיך כרגיל, וגם בשבת האחרונה יצא לתפלה מתוך יסורים גדולים, ולכן אצל המחנך הנ"ל היה מצוייר שהרבי לא מזקין. כי הוא נתפס לחיצוניות, ולא הפנים להתקשר בעיקר לפנימיות, ואין

אמרו חז"ל (חולין ז:) 'גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן', ופירשו התוס' שבחייהן של צדיקים יכול כל אחד להגיע אליהם, ואפילו רשע יכול לגעת בגופם ולשבת בסמוך להם, משא"כ לאחר פטירתו אין הרשע יכול להתקרב כלל לצדיק. והמכוון אינו רק לנגיעה גשמית שישנו רק בחייהן ולא במיתתן, אלא שלאחר פטירתו של הצדיק מתברר יותר מהות ההתקשרות וההתחברות לצדיק שהיא רק בפנימיות, כי כבר אי אפשר להתחבר דרך חיצוניות, שהרי הבו"ד של הצדיק איננו, ונשאר רק הנפש - הפנימיות, ואף להעלות זכרונות ולספר סיפורים אינו אלא קשר חיצוני, ורק מי שהיה קשור לפנימיות הצדיק נשאר קשור ודבוק בצדיק.

ויש להעמיק להתבונן מהי קשר בפנימיות לצדיק, יש סיפור - אנקדוטה, ששמור אצלי למעלה מארבעים שנה, וחשבתי והעמקתי בו הרבה, אחרי הסתלקות הבית ישראל זי"ע, בשעת חימום - בשלושים, נשא כ"ק אאז"ל דרשה מאוד חמה ולוהבת [מוקלט, ונרפס באוצר דרשות ומאמרים], תיאר מה שהרבי זי"ע היה והנהיג את הדור, איך שקירב כל יחיד, ודרש מכל אחד לפי דרגתו, אחד יותר ואחד פחות, היה אומן הנפש לדעת ולהכיר כל אחד כמה אפשר

קשר פנימי, כי לידמות רק בדברים חיצוניים, הרי נשאר בלא כלום - בבגדים שלא מתאימים למדתו.

כתיב (יתרו כד, יא) 'ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו', וכתב בבעל הטורים דכתיב ב' פעמים 'ויחזו', הכא, ואידך 'ויחזו' לך משאות שוא ומדוחים' (איכה ב, יד). 'ויחזו' - כולם רואים, אבל השאלה מה רואים, וכעין שאמר הרה"ק הרבי ר' העניך זי"ע שהיה איש כפרי ששנים רבות לא עלה לבית המקדש, כשעלה לראשונה לירושלים, וראה הכהנים הולכים יחפים בעזרה, ושוחטים קרבנות, ורצפת העזרה מלאה בדם, חשב לעצמו הרי זה הוא יכול לראות בבית המטבחים בכפר שלו, ומה רואים כאן בבית המקדש שלא רואים במקום אחר. זוהי הסתכלות של כפרי, אבל לכל אחד מאתנו יכול להיות כעין הסתכלות זו על הצדיק, כי אפשר לראות, אבל שיהיה 'משאות שוא ומדוחים', ראייה חיצונית, אבל הראייה האמיתית צריכה להיות עם פנימיות, וזה מגיע רק אחרי הכנה שמכינים את הלב כדי לקבל, ולדעת מה מקבלים מהצדיק, כי בלי התכוננות והכנה, אדם יכול ליתפס לצדיק רק בחיצוניות, ועוד להיות בטוח בעצמו שהוא מהדבקים בצדיק, אבל באמת אין לו קשר ואין לו נגיעה ואין לו שייכות.

המשניח הגה"ח רבי גד'ל אייזנר ז"ל, אחרי הפטירה של הבית ישראל זי"ע - שהיה שבר מאוד גדול, אמר ס'איז די זעלביגע רבי, ער האט נאר אנגעטוהן ברילען, הבית ישראל זי"ע לא לבש

הכוונה שלא היה לו השפעה ברוחניות מהרבי, כי כל אחד שהיה שם התעורר לטוב, והיה לו תועלת בעבודת ה', אבל נתפס לדבר חיצוני, שלא זה הצדיק נובאמת מבואר בפסוקים ובגמרא שנביאים תנאים ואמוראים הזקינן, ורק על מרע"ה נאמר שלא נס ליחו, שהרי סוף סוף כל צדיק יש לו גוף בו"ד. ולפעמים קורה שאדם נמצא ליד צדיק, ונתפס לדברים חיצוניים, ולא זה הצדיק, וכעת לאחר פטירתו, הרי לא נשאר כלום מכל החיצוניות, ואפשר להתקשר אליו רק דרך הפנימיות, ללמוד בספרים של הצדיק, ללכת בדרכיו, לשמוע סיפורים אמיתיים מאנשים שהכירו אותו ומתארים אותו ואת מה שתבע באמת.

ואם נתפסים בדברים החיצוניים של הצדיק, הרי אין זה דבר נצחי, וגם משתנה בין צדיק לצדיק, אבל באמת צריך תמיד לידבק בתוך - בפנימיות, ולהתבונן מה אני משתפר מהדבקות בצדיק. היה חסיד של האמרי אמת זי"ע, שבנוסף לכל הליכותיו בתורה וחסידות, נהג שלבש בגדים ונעליים באותה מידה כמו הרבי האמרי אמת, אפילו אם היו מידי גדולים או קטנים עליו. - גם הייתי רוצה ללבוש אותה מידה כמו בגדי האמרי אמת זי"ע, אבל לנפש, לא לגוף. - מי שחסיד ודבק באמרי אמת זי"ע, ולומד ממנו הזהירות איך לנצל כל רגע ולשמור על הפה, המדות שכל אחד ראה, והוא עד כדי כך אדוק שהוא רוצה גם דברים חיצוניים כמו הרבי, יש לזה חביבות, מוסיף נופך ולוית חן. אבל קודם כל וראשית כל צריכים ללמוד ולדבוק בצדיק, בדברים ש'הוא היה אומר',

השבר היה עצום, היה נורא, לא יכלנו להכיל את זה, אבל כעת אחרי ארבעים שנה כשאני מתבונן בדבר, אני יכול לראות הרחמים והחסדים בהנהגת הצדיק וגם בסילוקו. כי מה שהבית ישראל זי"ע עשה הלב שמחה זי"ע לא יכל לעשות, וכן להיפך, כל רבי עם ההנהגה שלו.

יש פתגם שאומרים אחרי הסתלקות של צדיק, 'אז מ'פאקט נישט איין די אלטע קען מען נישט באקומען די נייע', אם לא אורזים את הישן אי אפשר לקבל את החדש, לארוז את הישן - כשעוברים דירה ואורזים יש המון דברים שלא מעבירים, וזורקים לפח, לארוז היינו לברר, מה אני לוקח מהצדיק, ארחות לכל החיים, האם חיצוניות שאותם אפשר לזרוק, או יש לי פנימיות לאצור בלב פנימה. כי כל הקשר והדבקות בצדיק הוא על מנת להתקרב אל הרבש"ע, ולהטיב הדרכים, וחסידים נסעו אל רבם משום שהם ראו בפועל שנוסף להם קדושה, לא קדושה דמיונית - 'ויחזו לך משאות שוא ומדוחים', כי יתכן שאדם יאמר לעצמו, אני יעשה מה שלבי חפץ אבל אני מקושר לצדיק, אני מתנדנד אני רואה, אני רודף אחריו, אבל אין זה קשר ודבקות אמיתי, זה הקשר שיתכן להיות לרשעים בחייהן של צדיק כדברי התוס', הקשר לצדיק לא נמדד כמה פעמים אתה רואה אותו, כמה אתה רץ אחריו, כמה פעמים אתה נמצא בטיש, אלא הכל תלוי ונמדד מה נפעל אצלך בלב, וואס האסטו איין געפאקט, מה הפנמת בפנימיות הלב. חסידים תמיד בדקו את עצמם מה נוסף להם בעבודת ה', לא

משקפיים [רק לקריאה], והלב שמחה זי"ע כן. והמכוון בזה יותר עמוק, כי משקפיים הם כלי שהאדם משתמש בו, יש שרואים רק עם משקפיים ויש שרואים בלי משקפיים, בהנהגה של רבי יש לכל רבי כלים אחרים, הבית ישראל זי"ע הנהיג בכח האישיות שלו, היה כח המשיכה מאוד חזק, כולם היו קשורים בו מאוד, ואכן בשעת פטירתו השבר היה גדול, לא ידענו איך נשרוד ונתקומם, אבל כעת ארבעים שנה אח"כ, גם בעיני בשר ודם אפשר להבין, שהקב"ה ידע בדיוק מתי לקחת את הצדיק, ומתי להתחיל הנהגה של צדיק אחר. חשבונות שמים אין אנו יודעים, אבל כמו שידוע צדיק נפש בהמתו, כמו כן יודע בהמה נפש צדיקו, ובמבט של בשר ודם, רואים ומבינים הצורך בדור דור ודרשיו, המנהיגים לפי הדור. וכן רואים במעבר ההנהגה מהשפת אמת זי"ע לאמרי אמת זי"ע, האמרי אמת זי"ע פעל ויום הוצאת עיתון חרדי, וכאשר אמרו לו שהיום גם השפת אמת זי"ע [שמאוד התנגד להוצאת עיתון חרדי] היה מודה, בגלל שבאותם הימים היה צורך בגיבוש ציבור היראים לדבר ה', ולהציל אותם מידי המשכלים וכדומה, להוציא נשקם מידם, אמר לו האמרי אמת זי"ע 'איך ביי די טאטע'ס צייטען האב אויך געהאלטען אז מ'דארף, און די טאטע וואלט היינט אויך נישט געהאלטען פון א צייטונג'. בעיני בשר ודם - השפת אמת זי"ע היה חסיד קאצק [וגם כמעט לא עסק בעסקנות ציבורית, רק בהכרח ממש], והאמרי אמת זי"ע כבר היה דור אחר, כי לכל דור יש את ההנהגה שלו, דור ודור ודורשיו דור דור ופרנסיו. כשהבית ישראל זי"ע נפטר

לחזור בתשובה, ואח"כ אם זכית והמשמש קרא לך, ב2-3 דק' עד שעלית, הרי היית מטהר את הלב, וכשכבר עלית, לפעמים הרבי זי"ע לא נכנס, לפעמים היה נכנס בלי לומר מילה, לפעמים פסק לפעמים שבח, כל זה גרם לטהרת הלב, בלב פנימה קרה לאנשים משהו, זה לא היה עבור חיצוניות שיראו שאתה מקורב וחשוב אצל הרבי, כי זה לא היה קשר של 'בחייהן' בלבד, אלא קשר של 'במיתתן' - קנין נצחי לחיים. וכל רבי בדרכים משלו - כלים משלו, מקרב ומטהר לבות בני ישראל. וזה עיקר המטרה של הדבקות בצדיק, ומי שדבק בבן אדם, ולא במה שהוא דורש ותובע, זה פולחן אישיות, שאין לזה שום שייכות לדבקות וקשר בצדיק. זה אמנם לא דבר קל - לברר הפנימיות מתוך החיצוניות, אבל כל אחד צריך תמיד לחפש, ולבחון את עצמו במבדק פנימי, מה קיבלתי מהצדיק, מה השתפתי בעבודת ה', וואס האסטו איין געפאקט אין הארץ.

אמנם גדולים צדיקים בחייהן זה גם מעלה, כי גם מי שמסתובב אצל הצדיק אף בחיצוניות בלבד בחיים חיותו, זה בוודאי משפיע עליו לטובה במשהו, וכעין מה שאמר החפץ חיים זצ"ל לתלמיד שאמר דרשה על לשון הרע, וחש שזה לא השפיע על השומעים, אמר לכה"פ בשעת הדרשה לא דברו לשון הרע, היה התעוררות קטנה. אבל אחרי פטירתו, הבית ישראל זי"ע שלא זכיתם להכיר, הדרך היחידה זה רק מה אתה מפנים בלב מהצדיק, צריך להיות 'ויחזו את האלקים', לבדוק כמה זה מקרב לידבק בשכינה,

בחיצוניות, אלא עבודת ה' הפנימית, כי לבוא לטיש ולהתנדנד זה רק לוואי, אבל זה לבד אינו מה שחסיד מחפש אצל רבו.

ויש לזכור שהרי יש רבוננו של עולם, ועלינו לידבק בו, כדכתיב (עקב יא, כב) 'לאהבה את ה' אלקיכם ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו', ואמרו חז"ל (רש"י שם מספרי וכתובות קיא:) וכי אפשר לידבק בשכינה, והלא אש אכלה הוא, אלא הדבק בחכמים ובתלמידיהם, כי לכל נפש ישראל יש קשר להקב"ה, אבל יש הסתרות, וצריכים לשאול ולבקש עצה, וכמו שברפואת הגוף מחפשים רופא הכי מומחה, כן ברפואת הנפש, כל אחד מחפש מומחה, וזה התכלית של דבקות בצדיקים, אמצעי להתקרבות ודבקות ברבש"ע, ואי אפשר לישאר באמצע הדרך, ולהסתפק באמצעי בלבד, אלא מוטל על כל אחד שהדבק בחכמים ובתלמידיהם יביא אותו לידבק בשכינה, דבקות ברבש"ע אי אפשר בדברים חיצוניים, הדבקות ברבש"ע זה רק בפנימיות הלב, ולכן כל מטרת הדבקות בצדיק זה רק חיבור וקשר פנימי.

ובל רבי מקרב ומטהר את לבות ישראל בדרכים משלו, הרבי הבית ישראל זי"ע, אחד מהדרכים היה ע"י שקרא לאנשים לכוס תה, בבית המדרש לא היה אז שתיה חמה כשבאו ללמוד פארטאגס, אף אחד מהכוסות תה ששתיתי בחיים לא החזירה אותי בתשובה כמו אותם כוסות של הרבי זי"ע, זה התחיל בקימה, וחשבת אולי יקראו לך לתה היום, והיית חושב לעצמך איך הוא יראה אותי היום, עלי

שרה תרל"א ד"ה ברש"י. ועי' בלשון היה"ר שלפני אמירת תהלים), כל אחד לפי הנסיונות שהועיד לו הקב"ה, וצריכים עבודה תמידית, לא להרפות ממנה, לקבל דברים שישתפר בהם ולעמוד בהם.

ה' יעזור שנהיה דבקים בצדיקים, ונלמוד מדרכיהם, שזכות של הרבי הבית ישראל זי"ע, שקירב יהודים, תגן בעדינו, ושנזכה ללכת בדרכו, שהמשיך דרכי אבותיו הק', והמשיכו את הדרך אחריו הלב שמחה זי"ע וכ"ק אאז"ל, כל אחד בדרכו ולפי דורו כמ"ש חז"ל (ערכין יז.) דור לפי פרנס ופרנס לפי דורו, לכל צדיק יש את המצית שלו שאתו יכול להצית ולהבעיר את לבות בני ישראל, כל דור עם המצית שלו. זכותו יגן עלינו.

ללמוד בספה"ק בית ישראל, שאפשר להתעורר ממנו, להתרחק מהרע, ממחשבות רעות. תמיד שואלים 'מה אני צריך לעשות' 'במה אני צריך להשתפר', הרי כל אחד יודע בנפשו מה הוא צריך לעשות, צריך לנקות הלב, השאלה הוא לא 'מה', אלא 'איך' אנחנו עושים מה שנדרש מאתנו, איך אנחנו מתגברים, וזה עבודה של כל החיים, וכמ"ש האבני נזר זי"ע שאם היה אפשר לעבוד את ה' ולהשלים את העבודה, לא היה הקב"ה מוריד אותנו לעולם הגשמי לזמן ארוך יותר, שהרי זה עונש וגלות להיות רחוק מדבקות בחי החיים, אלא נמצאים כאן לשבעים ושמונים שנה, כי זה הזמן הנדרש לעבד ולעדן את הגוף, לטהר ולזכך (עי' שו"ת אבני"ז יו"ד סי' תסט סק"ד וסק"ה, ועי' שפ"א חיי

